

Cilt VIII

İkinciteşrin 1932

Sayı: 6

DARÜLFÜNUN
EDEBİYAT FAKÜLTESİ

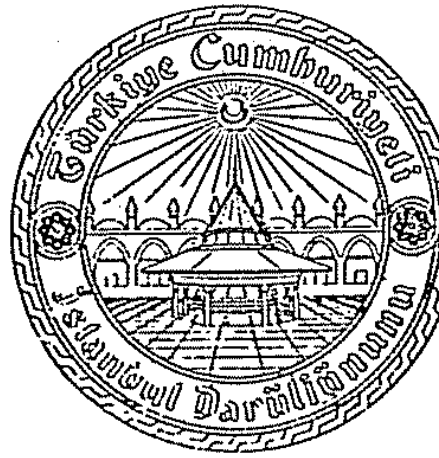
MECMUASI 11 MART 1931

COĞRAFYA, EDEBİYAT İÇTİMAİYAT, FELSEFE, TARİH,

İki ayda bir neşrolunur

BU SAYIDA

Halil Nimetullah, Auguste Comte'un Felsefesi	1
A. Macit, Hint muhacereti	27
Ahmet Refik, Türk idaresinde Bulgaristan.	62
Yusuf Şerif, Natüralist hareket	97



1933

İSTANBUL

DEVLET MATBAASI

HİNT MUHACERETİ

Japonyada ve Çinde olduğu gibi Hindistanda da muhaceret mes'elesi bilhasa birkaç seendenberi iktisadî ve siyasî mühim mes'elelerden biri haline gelmiştir. İktisadî mes'elelerden biri dedim, zira, kıtlığın bu an'anevî toprağında karınca gibi kaynaşmanın alüviyonlu ovalarda nüfus kesafetini akılları durduracak kadar çok bir dereceye fırlattığı ve Garp makinecilığının pek çok yeni mahreçler açmakla beraber birçok kolları işsiz bıraktığı bu diyarlarda, karın doyurmıyacak kadar az olan tegaddiye ve işsizliğe ilâç bulmak lâzımdır. Siyasî en mühim mes'elelerden biridir dedim, zira Asya akvamını, yavaş yavaş kendi ufku içine bağlayan kanunî manialar Hindistana da teşmil edilmiştir. Renkli olmak, bir lokma ekmek parası kazanmak için gitmek isteyeceği bütün ufukları Hintliye de Japonlara olduğu gibi kapamaktadır.

Hint efkârı umumiyesinin faâl ve kımıldayan kısmı bu hâlden müteessirdir: mes'elenin ehemmiyetini kavramak için bir Hint gazetesini açmak kâfidir. Millî hiçbir kongre yoktur ki, mes'ele orada münakaşa edilmemiş olsun. Meclislerin küşadında Hindistan Valii Umumisinin (Vice - Roi) irat ettiği nutuklardan hiçbirisi yoktur ki, onda mes'elenin halli hususunda bir itilâf ümidi izhar edilmemiş olsun. Hindistanın siyasî ve içtimaî zümrelerinin kısmı azamı mes'eleyi programlarına ithal etmişlerdir. Birinci umdesini nefsinin ve mevcudiyetini memleketin halâs ve felâhına vakfetmek teşkil eden birtakım umdeleri kendilerine hareket düsturu ittihaz edinen birkaç Hintli tarafından kurulan (Hindistanın kulları, hadimleri) büyük cemiyeti, azalarına muhaceret mes'elelerinin, tetkik ile mükellef oldukları mes'elelerin en başlıcasını teşkil etmesini bildirmiştir. Cemiyetin Reisi *Sirinivasa Sastri* birçok senelerdenberi zamanının büyük bir kısmını muhaceret şartlarını tetkik ettiği Britanya dominyonları arasında geçirmektedir. Siyasî şeflerin kısmı azamı siyasî şahsiyetlerini bu mes'eleye bağlamışlardır. Gandi

Harpten evel Cenubî Afrikadaki şöhretini Hint muhacereti mes'elesinden çıkan müankaşaya ve nihayet bu bapta Smut ile bir itilâfa müncer olan siyasî mücadelesine medyundur. Mese'leyi münakaşa ve bugünkü sureti hallini protesto etmek için yapılan mitingler birbirini takip etmektedir. Yarım adasına hapsedildiğini görmek Hintliyi endişelendiriyor.

I. — HİNT EFKÂRI UMUMİYESİ VE MUHACERET

“Indentured” lerin muhacereti ve bunun Hindistan Hükûmeti tarafından yasak edilmesi. — Filhakika muhaceret mes'elesi daima aynı şekilde ortaya atılmış değildi. Bütün XIX ucu asır müddetince göçe karşı vazolunan tahdidata karşı münfeil görünmekten pek uzak olan efkârı umumiye bilâkis bu muhaceretin aldığı ehemmiyetten müşteki idi. Şimdi serbest olan bu muhaceretin adedî gayrıkâfiliğinden endişelendiğini gördüğümüz erkârı umumiye evvelce kölecesine olan muhacerete bazı makamlarca yapılan yardımları protesto etmekte idi. El-yevm mes'elenin nasıl varit olduğunu anlamak için, muhaceretin geçirdiği tekâmülü kısaca izah etmek zaruridir.

XIX ucu asırda Hint muhacereti pek mütebariz bir kölelik, esirlik sıfatı irae ediyordu. Bu işi kendisine meslek edinmiş derleyiciler (recruteur) delâletile ve seçmek hakkına malik olmadığı bir plantasyonda çalışmak üzere ve ancak azamisi tespit olunan bir gündelikle tanımadığı bir efendi hizmetine uzun bir kontratla giren, angaje olan çalışıcıların akibeti hakikatte zenci esirlerin akibetinden hiç te farklı değildi. Zaten bu şekilde muhaceret hareketinin ehemmiyet kespemeye başladığı tarih bu ehemmiyeti doğuran sebebi pek güzel izah edicidir. Resmî ilk membalar bize mühim bir göç hareketinden ancak Britanya Müstemlekelerinde esaretin ilgası senesi olan 1834 senesinden itibaren bahsetmeğe başlarlar.

Zaten XIX ucu asrın iptidasından itibaren zenci derci gitgide zorlaşmağa başladığından Antillerin ve Pasifik adalarının şeker kamışı

plantasyonlarına ilk Hintli kooliler o tarihlerde getirilmeğe başlanmıştı; Hint bazusu eksilmeğe başlayan zenci kolunu isthilâf edecekti. Plantasyoncular bu yenilerden, zencilerden ettikleri istifadenin aynını bekliyorlardı; bunlardan bekleidkleri iş zencilerden bekledikleri işin aynı idi: tabiatile bu yenilere yapılacak muamele diğerlerine yaptıkları muameleden çok farklı olamıyacaktı. Bu seneyi takip eden bütün diğer senelerde Antillerde, Pasifikin ve Hint Okyanusunun muhtelif müstemlekelerinde sırasile Hintli çalışıcılar görünmeğe başladı: 1834 te *Maurice* adasında; 1842 de *Trinité* de, *Jamaïque* te, *Guyane* da; 1858 de *Sainte - Lucie* de, *Saint - Vincent* de; 1860 ta *Natal* da. *Reunion*, *Martinique*, *Guadeloupe* gibi Fransız müstemlekeleri de bu işçilerden mahrum kalmadı. Hindistana daha yakın olan *Ceylan*, *Malezya* ya bütün asır müddetince devamlı bir muhaceret seli aktı.

Kunturata bağlı işçilerin, İngilizlerin dediği gibi bu indenturedlerin bu göçü bütün XIX uncu asır müddetince ve hatta büyük muharebenin başlangıcına, XX nci asrın ilk senelerine kadar devam etti. Hükûmet gitgide bu muhacereti sıkı bir kontrole tâbi tutmağa başladı; muhacir toplayıcıları, 1864 ten itibaren Hükûmetten hususî ruhsat, "lisans" almağa mecbur birer resmî acente haline soktu. Bundan başka Hint Hükûmeti sadece kendi arzularile muhacerete razı olanları bırakmağa matuf (her muhacir hususî memurlar tarafından hatta vapurda bile isticvap olunuyordu) tedbirler ittihaz ve hatta 1859 dan itibaren deniz aşırı yerlerde Hintlilerin maruz kaldığı fena muamelelerin önünü almak için istediği zaman bazı müstemlekeler mürettep kunturatlı göçü tatil etmek hak ve salâhiyetini haiz olduğunu ilân etti. Ve 1910 da bu salâhiyete dayanarak herhangi türlü olursa olsun umumiyetle muhacereti yasak etti. Yerli eşrafın Hint Hükûmetine ve Valii Umu-minin Londraya vaki olan şikâyetleri göçü gitgide çok sıkı kayıtlar altına alıyordu. *Antilles* lerdeki şekerkamışı ziraatçilerinin (palnteurs) taleplerine rağmen Hint hükûmetleri nezdindeki Britanya valileri muhacir olmak isteyen Hintlilere teenni ile hareketi tavsiye ediyorlardı. Göçü iltizam eden Londradaki Hindistan işleri siyasî müsteşarına valilerden biri 1877 de şu sözleri yazıyordu: "muhacirlerin aralarından seçildiği cahil sınıflar, bu göç hakkında pek büyük şüphelere düşmektedirler; göçü

açıktan açığa himaye ve teshil etmek ahalinin bu sınıfı arasında Büyük Britanyanın şanını küçültmek, tehlikeye sokmak demektir.” [1]

Ne derecelerde kayıtlara tâbi tutulursa tutulsun indentured sistemi XX nci asrın başında halâ menşeinin damgasını taşıyordu. Muhacir sıfatile gidenlerin, yeni efendileri, kullanılacakları işler, yeni hayatlarında kendilerini bekliyen müşkilleri hakkında hiçbir şey bilmemeleri adeta bu cebri diyebileceğimiz muhaceretlerde, ihtiyarî göçlerden bile temini müşkül olan emniyeti büsbütün hayalî bir şekle sokuyordu. Plantasyona gelen Kooli uğradığı sukutu hayal ne olursa olsun kendisini kiralyan ile 5 ilâ 10 sene için aktettiği kunturatı feshedemez. Binaenaleyh bu yeis ile intihar eden Hintliler pek çoktur. Bu uzak diyarlarda Hintliye verilen gündelik pek azdır. Evvelden takarrür ettirilen bu gündeliğin miktarı kunturat müddetince aynı kalacaktır. Halbuki birkaç sene içinde buralarda da hayatın pahalılaşması pek varittir. Ve sık sık ta vakidir. [2]

Muhacir toplayıcılar insan sürülerinin sefalet ve cehaletinden istifade etmekte pek mahir ve mevzuatı ihlâl etmeden tıpkı esir tüccarlarının yaptıkları gibi bunları kendi lehlerine çevirmekte pek müte-hassıs bir sınıfı mahsus teşkil etmekte idiler. Bu kadar şiddetli bir rejim altında kadınların göçe katılmaları imkânsızdır. Bu vaziyet gittiği yerde Hintliyi ahlâksızlığa sevk etmekte ve nihayet insanlıktan çıkarmaktadır.

XX inci asrın başlangıcından beri bütün millî kongrelerde ve Hint Teşriî Meclislerinde İndentured sistemine karşı yapılan protestolar bir kat daha şiddetlenmeğe başladı. 1910 da *Gokhal* de toplanan mecliste Hint rüesası meyanında en çok takdis ve tebcil edilenlerden biri “bu sistem vahşiyane ve gayri âdilânedir ve bir nevi kaçakçılık demektir. Ve cebir ve kuvvet ile idame olunmaktadır. Bu faciaya müsamaha ile bakmak cesaretini kendinde gören memleket ve medeniyet için bu hal bir lekedir” diye bağırıyordu.

Her sene, başka şekilde bir esir ticareti demek olan bu hali protesto

[1] *Indian Emigration by an Emigrant* risalesi: Sâhife (22). — Bu risalede göç hakkındaki mevzuat İngiliz noktai nazarına göre pek açık bir ifade ile telhis olunmuştur.

[2] Hint muhacirlerinin gittikleri yerlerde aldıkları gündelikleri tetkik için 1914 te teşkil olunan bir komisyon yaptığı tahkikat neticesinde “bunların aldıkları gündeliklerin muhacir olamadan evel Hindistanda aldıkları gündeliklerden yüksek olmadığı” kanaatine varmıştı. *Mac Neill*, ve *Chunani* in *Report on the condition of Indian in Trinidad, British Guyana, Jamaika And Fiji*. 1914-1915 adlı yazısına müracaat.

için içtimalar tertip olunuyordu. 1917 de Allah - Abat'ta yapılan son içtimaların birinde Hint Millî Fırkası şeflerinden Sarojini Naidu ismindeki Hintli bir hanım "*Indentured* sisteminin nihayetsiz ve tarif olunmaz bir rezalet olduğunu" ilân etti. Ve heyecanına kapılarak her türlü muhaceretin aleyhinde bulundu, ve şu cümlelerle nutkuna nihayet verdi. "Yevmî gıdalarını vatan haricinde aramağa mecbur olan vatandaşlarımızın kendi dilekleri ile kendilerini böylece nefyetmelerinden acaba biz Hintliler değil de kim mes'uldür? Niçin vatanperverliğimiz, vatan sevgimiz, ölümden, sadece ölümden değil şerefsiz görünmekten kaçan bu cahillerin gözünü açacak, onları muhafaza edecek kadar müdekkik, kuvvetli, idrakli değildir? [¹]

Hükûmeti, Hintlilere birçok vaatlerde bulunmağa ve birkaç tane-sini de ister istemez tahakkuk ettirmeğe sevkeden harp zaruretleri, ahaliye pek çok nefret âmiz görünen bir sistemi hazfetmeğe mecbur etti. 1916 da Teşrii Meclisin bir içtimasında, Hint Valii Umumisini işçilerin bir kunturata bağlı olarak göççü (muhacir) olması sisteminin lâğvı zımında lâzımgelen tedbirleri ittihaz etmeğe sevkedecek olan bir takrir kabul olundu. 1922 Muhaceret Kanununun (*Emigration Act*) indentured şeklindeki muhacereti ve daha amelî olarak kalifiye (erhap) olmıyan çalışıcıların Umumî Meclis ve Teşriî Meclisler tarafından tasrih edilmemiş olan memleketlere muhaceretlerini gayri kanunî ve gayri meşru bir hareket gibi addediyordu. Kanun "muhacir" kelimesinden, Hindistanı terk için yardım gören bir şahsı kastediyordu. Sadece *Ceylan* a ve *Malezya* ya yardım görerek vaki olacak muhaceret meşru tanınmıştı, fakt bu muhaceret, kunturatin bir aydan fazla muteber olmadığı, muhacir toplayıcının, topladığı muhacirin köyünden olması mecburî bulunduğu ve çalışma şekillerinden çıkan ihtilâfların ceza mahkemelerine tâbi bulunmadığı ve anavatana dönmeğe imkân verecek müteaddit taahhüt ve kolaylıkları temin edici bir muhaceret idi. 1922 denberi *Indentured* sisteminde muhaceret filen ve hukukan tamamen nihayete ermiştir.

[¹] *Speech and Writing of Sarojini Naidu*. G. A. Natesan - Madras, sahife 75 (Bu nutuk 19 ikinci kânun 1917 de söylenmiştir.)

Serbest muhaceret ve muhacir olunacak memleketlerin tahdididi. — Fakat bu derece nefret uyandırmış olan sistemin lâğvı bu uğurda açılmış olan polemiki kapamış olmıyordu. Filhakika çoktanberi göçün sıfatı, dar çerçevesini terketmiş ve genişlemişti. Muhaceret dalgasında kunturata bağlı çalışıcılar ekseriyeti teşkil etmiyordu. Bu kunturatlı işçiler, hareketleri daha içten gelme ve kendi kendine olan ve daha parlak ümitlerle göçe katlanan bir sürü Hintliyi arkalarından sürüklemişler ve cezbetmişlerdi. Bu suretle gidenler arasında, evvelâ, köyünde kâfi derecede para yapmağa veya gidecekleri yerden hiç olmazsa seyahat parasını çıkarmak için oraya hareketinden evel bir istikraz teminine muvaffak olmuş olan köylüleri görürüz. Bunların kısmı azamı kunturatla çalışan eski muhacirlerin dostları veya akrabalarıdır; filhakika 5 veya 10 sene kunturatla giden çalışıcılardan bazıları kunturatlarının hitamında oldukları yerlerde büsbütün yerleşmeğe muvaffak olmuşlar ve *Natal* in ve *Antilles* lerin şekerkamışı plântasyonlarından ayrılarak bulundukları mintakayı terketmeden bir parça toprak kirayarak bunu kendi hesaplarına işletmeğe başlamışlardır. *Indentured* bakayası diyebileceğimiz bu kabil muhacirlerin en büyük arzusu, yerleştikleri yere, aileleri efradının ve mensup oldukları köyler ahalisinden istekli olanların geldiklerini görmektir. Bunlar bu emellerine kâh aile efradına veya köylüye gönderdikleri ödünç paralar ve kâh ta kendilerine ikinci vatan ittihaz etmiş oldukları menfaları hakkında ballandıra ballandıra yaptıkları tasvirler sayesinde kısmen irişmişler ve yollarına, ya kendi topraklarında ziraat amelesi gibi çalışmak veyahut ta civar topraklarda marabacı olarak işlemek üzere birçok kimseleri çekmişlerdir. Fakat bilhassa Afrikanın, Amerikanın veya Okyanus âleminin uzak topraklarında, kunturatla oralara göçetmiş olan eski muhacirlerin kurdukları muhaceret merkezleri etrafında teşekkül etmiye başlayan Hint ziraatçıları nüveleri yeni bir sürü muhacir çekmeğe başlamış idi: Hindistanda kaynaşan ve köylünün arkasından her tarafa koşan küçük esnaf sürüsü daha doğrusu tefeciler vardır, bunlar köylüye fena mahsul senelerinde ve yüksek faiz ile para verir, gayrimankul şeyler üzerine rehin muamelesi yapar, bolluk senelerinde köylünün bütün kârını bir sülük gibi emer ve bazan kendisinin imal ettiği ufak tefeği köy-

lüye sokmağa çalışır. Küçük işçi, gezici esnaf, rehin üzerine para verici, toptancı ile köylü arasında ekseriya mutavassıt, kâfi derecede paralı olduğu zaman mahsul stokçusu olan bu tip, mütevekkil ve basiretsiz köylü arasında her renge girer ve her işe burnunu sokar bir tiptir. Bu yadigârâ Hindistanın her tarafında rasgelinir, bu herkesin kendisinden nefret ettiği ve fakat vazgeçmediği bir adamdır; Hindistanın muhtelif yerlerine göre bu tufeyli başka, başka isimlerle tanılır, fakat gördüğü iş ve yaptığı tesir her yerde aynidir. O kâh *Chetty* dir, kâh *Malabar* dir, kâh ta mensup olduğu çorak *Racputana* vilâyetinden köylülere arzı hizmet için ta Dekkan yarım adasının en cenubî noktasına kadar inen *Marwari* dir. Cenubî Afrikada bu tip Arap adile tanılır. Hint köylüsünün kanını emen bu insan şeklindeki sülük, tabiatile deniz aşırı giden Hint cemaatlerinin peşini bırakamazdı, zaten Hindistanın bazı mıntakalarile, kunturatlı Hint muhacirlerinin gidip bilâhare yerleştikleri bazı topraklar beyninde ticarî münasebetlerin uzun zamanlardanberi pek faal olması ister istemez bu tufeylilere bu seyahatleri hem de kemali memnuniyetle yaptıracaktı.

Bilhassa, uzun zamanlardanberi Müslüman esnaflarını Cenubî Afrikaya muhacir olarak gönderen Endüs Vadisi XIX uncu asrın sonundanberi bu tufeyliler göçünün en büyük merkezi idi. Haydarabat, Karaşi, Surat gibi çok kesif nüfuslu şehirlere malik ve Müslümanlarla meskûn Gudcerat, Sind mıntakaları deniz aşırı yerlere küçük esnaf, seyyar tefeci ve göçebe mürabahacıdan mürekkep kesif tufeyli orduları göndermişlerdir. Bulunduğu şehire pek bağlı olmamak (yarım göçebe) bu sınıfta ikinci bir tabiat haline gelmiştir. İşte bu itiyat sayesinde göç bunlara zor gelmemekte ve onları tethişe düşürmemektedir. Bunlarda, öyle Hintlilerde olduğu gibi deniz yolu ile seyahatte dinî bir korku da yoktur; bundan başka yaşayış tarzlarının pek aşağı olan seviyesi, sattıkları malların ucuzluğu sayesinde gittikleri yerde, daha mühim kârlara alışmış yerli esnaflara rekabet edebilecekleri kat'î kanaati bu sınıfta sergüzeşte atılmağa müsait bir zihniyet yaratmıştır.

Indentured lerden daha haris ve sergüzeştçi olan bu yeniler zaten kunturatlı muhacirlerin toplanmış oldukları mıntakalarda çok kalmayıp yavaş yavaş diğer mıntakalara yollanmışlardır. Meselâ *Natal* dan

ilerliyerek *Kap* ve *Transval* hudutlarını aşmışlardır. Bu iki müstemlekeye yerleşmiş olan bütün Hintliler bu makuleden olan Hintlilerdendir. Hatta bu kabil Hintlilerden birçoğu da başka bir istikamet tutmuşlardır: XIX uncu ve XX nci asır esnasında Avustralyaya ve Kanadaya gelen bütün muhacirler kendi paralarile ve serbestçe gelen muhacirlerdendir. Hint Okyanusunun hemen bütün adalarında; Madagaskar'da, Hindi-Çini'de, Reünyon'da ekseriya bir sergüzeşte atılmak için gelmiş ve biraz sonra pek çok para yapmış çiftlikler ve ticaret evleri kurmuş bu seyyar *Chettys* lere tesadüf olunur. Bu yeni tip göç sayesinde artık Hint muhacereti sadece kemiyet itibarile değil (1921 senesinde deniz aşırı yerlerde 2 150 000 den fazla Hintli vardı.) [1] keyfiyet ve iktisadî tesir itibarile de ehemmiyet kespmişti.

İşte asıl, Hintlilerin muhacir olarak gittikleri memleketlerde bu sınıf muhacirlerden, yani bu zihniyet ile göç eden Hintlilerden, esnaflık yapmak, tüccar olmak, muhacir olarak gittiği yerde tuttuğu işi büyültmek isteyen sınıftan korkuluyordu. Bu memleketler çalışıcı talep ediyor. Halbuki muti ve kanaatkâr ziraat veya maden amelesi yerine haris, müteşebbis unsurlar yani kendilerine rakipler alıyorlardı. Binaenaleyh Hint muhaciri alan memleketlerde bu muhacirlere karşı, ayrı renkten olmaklığın da büsbütün şiddetlendirdiği bir düşmanlık hissi uyanıyor ve inkişaf etmekte bulunuyordu. Hintlilerde muhacir olmak arzusu arttıkça bu muhacerete karşı ihdas olunan engellere de çoğalıyordu. Hint göçünü dindirmek için alınan tedbirlerin ilki tabiatile XIX uncu asır nihayetinde Hint muhaceretinin en ehemmiyetli selini akıttığı Cenubî-Afrika ve bilhassa Natal hükûmetleri tarafından ittihaz olunmuştur. Bu hükûmetler ilkönce topraklarına akan bu selin mecrasını değiştirebilmek ümidile evelce oraya yerleşmiş olan Hintlilerin hali medenî ve iktisadîlerini aşağılatmağı düşündüler. Natal hükûmeti, bu muhacir mes'elesile meşgul olmak için teşekkül eden resmî bir komisyonun (1885) te verdiği bir rapor ile bu baptaki tasavvurlarını zaten tamamile ve pek çok evelden açığa vurmuştu. Raporda "efkâr

[1] 1921 de en çok Hintli unsura malik olan memleketler şunlardır: *Britanya Malezyası* 471.666 (Boğazlar etablismanı, Male Hükûmetleri); *Ceylan* 750.000; *Maurice* 264.427; *Trinité* 120.420; *İngiliz Guyanı* 124.938; *Natal* 141.336; *Transval* 13.405; *Kap* 6.498; *Fiji Adaları* 60.634; *Kenya* 22.800.

ve hissiyatı umumiye Hintlinin müstemlekedeki yani Natal'da bulunduğu müddetçe sadece *Indentured* kalmasını talep etmektedir" deniyordu. Bunlar hususî rusuma tâbi tutuldular. 1895 ten itibaren *Natal* bunlardan senevî üç İngiliz lirası rusum tarhetmeğe başladı. *Natal* da Hintlilerden siyasî hukuk ve *Oranj* da *Transval* dakilerinden fazla olarak ta beledi bazı müsaadeler refolundu. Fakat bilhassa bunların iktisadî faaliyetlerine firen koymak icap ediyordu: Hintli tüccarların sadece Hintli müşterilerle alış veriş etmesi, ve bunların şehirlerin muayyen mahallelerine hasrettirilmesi; Hintli ziraat erbabı için istenilen şey de bunları hakkı mülkiyetten ve hatta toprak kiralamaktan mahrum etmek idi. 1923 ve 1924 te hazırlanan kararnameler hemen hemen bu maksadı temin etmişlerdir: *Natal* ın her kontesinde ticaret yapabilmek ve bir mülk satın alabilmek için verilecek ruhsatiyeleri tahdit maksadile birer komisyon teşkil olundu. Bu komisyon istediğine ruhsatiyeyi reddetmek salâhiyetine malik idi. Yalnız bu şartlar, hal ve istikbalde Hintlileri bekleyen istikrarsızlık, Hintlilerin artık Cenubî Afrika müstemlekelerinde yerleşmelerini imkânsız bir hale sokmağa kâfi gelir.

Birçok hükûmetler, topraklarında oturan Hintlilere sadece fena muamele yapmak suretile yeniden gelecek muhacirlerin cesaretini kırmakla iktifa etmediler; Hint muhacirlrine kapılarını tamamen kapadılar. *Indentured* lerin göçü fazlaca olduğu müddetçe bu göç hareketini Hindistan hükûmeti menediyordu. Serbest muhaceret inkişaf ettikçe şimdi de muhacirlerin gidecekleri yerlerin hükûmetleri gitgide büyümekt eolan bu muhacir akınını durdurmak istemektedir. *Oranj* hükûmeti muayyen bir meslek sahibi olan her Hintliye kapısını kapamıştır. *Natal* da, dahiliye nazırı iktisadî tehlike teşkil eder, veya memleketin örf ve adetleri ile gayri kabili telif örf ve adetleri memlekete sokar şeklindeki sudan ve müphem bahaneler ile dilediği Hintliyi hudutları içine sokmamak salâhiyetini haizdir. 1913 tenberi Kap, ancak okuma yazma bilen yenileri kabul etmektedir. Bu tedbir ise Hintli muhacirlere memleket kapılarını tamamen kapamak demektir.

Hint muhaciri alan bütün memleketlerde bu mes'ele Cenubî Afrikada olduğu gibi tamamile Hintlilerin aleyhine hallolunmuştur. *Ceylan*, *Büyük Britanya Malezya sı*, *Maurice*, *Kenya* müstesna olmak üzere

Hintlinin serbest muhacir şeklinde gitmeğe başladığı bütün memleketlerde buralara olan bu göç daha umumî harpten evel durmuştu: birçok Pencaplının daha altına hücum devrinde gelip yerleştiği Avusturyada muhacir olarak geleceklerin rasgele seçilen bir lisandan imtihan vermesi mecburiyeti, burasını şarklılara kapamıştır; Kanadaya girmek isteyen her muhacirin lâakal (250) dolara malik olması ve hiçbir yere uğramadan doğrudan doğruya Kanadaya gelmesi mecburiyeti burasını da halle Hintlilere kapadı. Hatta biraz yukarda Hintlilere karşı müsait davranan memleketler arasında gösterdiğimiz, Hintli tüccarların, memleketin yerliler elinden zaptına yardım etmiş olan *Sib* lerin ve Cenubî Afrikadaki eski muhacirlerin eveldenberi yerleşmiş olduğu Kenya da bile, 1915 te, Hintlilerin iyi topraklara yerleşmesini imkânsız kılan ve Hükûmetin müsaadesi olmaksızın Avrupalı bir cemaate mensup toprakların Hint Cemaatine ferağ ve intikalini meneden bir kararname neşrolunmuştur.

Bütün bu tahdidat İmparatorluk konferansları esnasında tesbit ve terviç edilmiştir. 1917 ve 1918 deki Emperyal konferanslar esnasında muhaceret meselelerini alâkadar eden mühim kararlar ittihaz olunmuş ve bu kararlar mutantan bir surette bütün Dominyonlar tarafından kabul edilmiştir: Britanya İmparatorluğu sistemine dahil bütün hükûmetler, Hindistan da dahil olduğu halde muhaceretin tahdidi suretile nüfuslarının artık tam bir surette kontrolundan diledikleri gibi istifade edebilmek hakkını iktisap ediyorlardı. Binaenaleyh her hükûmet bade ma manzumeye dahil diğer Dominyonların hukuku önünde boyun eğmeğe mecbur oluyor ve bu suretle de İmparatorluk ailesinden olan bütün hükûmetler muhacerete karşı vazolunan tahdidattan dolayı içlerinden herhangi birisinin bir diğerini protesto etmek çarelerine başvurmalarını mütekabilen imkânsız bir hale sokuyorlardı.

Bu karardanberi bütün dominyonlara olan Hint muhacereti hatta epice bir zaman için artık durmuş gibidir. Biraz sonra bahsedeceğimiz *Ceylan* ve *Malezya*, göçü alâkadar eden bazı tedbirlerin tatbik olunduğu *Maurice* ve *Fiçi* müstesna olmak üzere bütün Britanya memleketleri yeni gelen Hintliye filen kapılarını kapamışlardır. Hatta deniz aşırı yerlerde oturan Hintlilerin adedi, şimdi zikrettiğimiz iki ilk

memleketi istisna edecek olursak sür'atle azalmaktadır: 1922 den 1926 ya kadar Cenubî Afrikayı terkeden Hintlilerin miktarı 7 000 ni aşmıştır. Artık Dominyonlar renkli muhacir istememektedirler. Hindistan Hükûmeti kunturatlı çalışıcıların esirane olan göçünü hukukan menetmişti; bütün Dominyonlar Hükûmeti ve Britanya müstemlekerinin kısmı azamı ise serbest muhacirlerin hudutlarından içeri girmelerini filen yasak ettiler

Hintlilerin protestosu ve neticeleri . — Serbest göçe vazolunan tahdidata karşı yükselen protestolar artık Hindistanda vaktile esirane olan bu muhaceret için izhar olunan nefret sesinin yerini almıştır. Deniz aşırı yerlerde Asyalılara reva görülen izzeti nefsi kırıcı muamelelere munzam olan bu tahdidat haberleri gerek matbuatta gerekse Hint efkârı umumiyesinde pek şiddetli akisler uyandırdı. Maa-fih Çin ve Japonya gibi Asyanın diğer memleketlerinde protesto sesleri pek bariz bir surette yükseldiği halde Hindistanın nihayet bir müstemleke olmasından dolayı, burada yapılanlar pek hususî bir manzara kespemektedirler.

Hintliler evvelâ İmparatorluktaki mevkileri namına protestoda bulundular. Britanya İmparatorluğu azasından olan Hintliler *Commonwealth* e dahil diğer hükûmetler ile müsavi muameleye tâbi tutulmalarını istemektedirler. "İmparatorluk manzumesine dahil bir imparatorluk arazisi olmaktan mütevellit aşağılık mevkiimizin izzeti nefsimizi yaralıyıcı hallerine arzumuz hilâfına maruz kalıyoruz: bu mevkiin fena cephelerini gören bizler hiç olmazsa bu vaziyetimizin lehimize olabilecek tecellilerinden olsun mahrum edilmeyelim." İşte mitingten mitinge evrilip çevrilip tekrar edilen dilekler. 1923 teki İmparatorluk konferansında Hindistan delegesi olan Sir T. Saprü "renk sebeplerinden dolayı Haşmetli İmparator hazretlerinin tab'alarını topraklarınızdan kovamazsınız" diye bağırıyordu. Ve Bombayın mutedil bir gazetecisi *Bombay Chronicle* Gazetesinin 16 K.sani 1926 tarihli nüshasında "Hintlilerin hukuku için girişilen mücadelenin esas sahnesi Cenubî Afrika'dır" demekle Hindistanın orta sınıfının fikirlerine pek güzel tercüman olmuştur. Denizelr aşırı yerlere serbest muhaceret için açılan mücadele, İmparatorluk manzumesi içinde her cemaatin müsavi bir surette muamele

görmesini temin için açılan bir mücadele gibi telâkki olunmaktadır. Bu fikir Hint mümessillerinin İmparatorluk konferanslarına ve bilhassa Cemiyeti Akvama kabulündenberi büsbütün ve daha mütebariz bir surette umumileşmeğe başlamıştır. Hint delgelerinin bu müsavat meselesini ortaya sürmek için hiçbir fırsat kaçırdıkları yoktur. Bazı muhacirlere kapılarını kapatmak hususunda Dominyonları serbest bırakan 1918 İmparatorluk Konferansı müzakereleri esnasında Hintliler konferansa kendilerine bu muameleyi tatbik edecek Dominyonlara Hint Hükûmetinin de aynı muameleyi yapabilmesi zımında bir mütekabiliyet müsaadesi kabul ettirmeğe çok uğraşmışlardır. Böylece tadil edilmiş olan bir kanun ile Hint izzeti nefsi Dominyonların bu muhaceret siyasetine karşı belki bir dereceye kadar vikaye edilmiş olurdu. Filhakika Hintliler bir taraftan dahilî siyasetlerinde serbest kalmağı ve bu serbestiye hürmet edilmesini talep ederlerken diğer taraftan başkalarının yani Dominyonların dahilî siyasetine müdahale etmeğı ve o siyasete karşı gelmeğı pekte istemiyorlardı: fakat Britanya müstemlekelinde (Dominyonlar hariç) Hint muhacirlerine karşı vazolunan ve onları mutazarrır eden tahdidatı kat'iyen naazrı müsamaha ile görmemektedirler. İşte bunun içindir ki, Kenyada Cenubî Afrikadan daha az Hintli bulunduğu halde orada Hint muhacirlerine reva görülen muamele bütün Hint âleminde Natal için yapılan protestolardan daha çok protestoyu mucip olmuştur. Hintliler bu hususta Kenyayı idare eden Britanya devletini kabahatli addedebilirler; fakat bir Dominyonun millî hakimiyetine karşı seslerini okadar yükseltmek istemezler. Bu protestolarda, İmparatorluk manzumesini teşkil edenlerin aynı müsavi haklara malik olabilmesi fikri pek vuzuhlu bir surette belirmektedir.

Fakat muhacirlerine karşı Britanikler tarafından yapılan tarafgirane muameleden dilgir oln Hintlilerin bu bapta beyazlar âlemine karşı duydukları kin belki diğer bir netice verebilir. Bu kin sadece Asyadaki Hintlileri değil uzak diyarlarda yaşayan Hintlileri de dairesi içine alabilecek bir Hint vahdetinin doğamsına yardım edebilir. Normal zamanlarda birbirilerile hali mücadelede olan dinî, siyasî, harsî ittihatlar ile esnaf-ittihadının ancak bir nokta için birleştiklerini, aralarındaki ihtilâfı unuttuklarını ve yekpare bir birlik halini aldıklarını gö-

rürüz: deniz aşırı yerlerdeki Hintlilere reva görülen fena muameleyi ve Hint serbest muhaceretine karşı ihdas olunan tahdidî tedbirleri protesto etmek maksadile içtima ettikleri zaman! Cenubî Afrikada Asyalılar aleyhinde (Anti Aziyatik) mer'i olan kanunları protesto etmek için meselâ 1926 senesindeki Bombay Mitingini tertip eden cemiyetlerin [1] rasgele bir listesini elimize alacak olursak siyasî ve beldî her türlü ve birbirine zıt siyasî temayülleri temsil edenlerin, Bombayın Büyük Esnaf Loncası delgelerinin, memleketteki üç büyük dinin saliklerinin bu listede hep bir araya geldiklerini görürüz. Bütün hatipler aynı metalip etrafında ittihat eder. Hatta anavatandaki Hintliler ile deniz aşırı yerlere dağılmış olan Hintliler arasında bir fikir iştiraki yaratmak için birçok cemiyetler teşekkül etmiştir. Bu cemiyetlerin en başlıcası *Imperial Indian Citizenship Assosiation* adını taşır, ve bu isim kendi başına adeta başlıbaşına bir porgram demektir. Bu hareketin ilk neticelerinden biri olarak ta bütün Hintliler arasında rabitalar yaratmak istenmektedir. "1923 İmparatorluk Konferansında Hint delegesi Sir T. Sapru bizim de aramızda biribirimizle ihtilâflar ve kavgalarımız olabilir. Bizim de mutedillerimiz, müfritlerimiz vardır; Memleketimizde mecusiler, müslümanlar vardır. Fakat mes'ele anatopragımızın haricindeki vatandaşlarımıza taallûk etti mi, biliniz ki, hepimiz tamamen müttehidiz, biriz ve biribirimize bağlıyız." demişti. Şüphesiz bu gibi iddiaları biraz da siyasî belâgatin süslediğini bilmiyenlerden değiliz. Ve bilhasa bu umumî dilekleri kavrayabilecek kadar yükselmiş olan halkın, bütün ahalinin ancak pek ufak bir kısmını teşkil ettiğini de hatırlamaklığımız icap eder: fakat ne olursa olsun Hindistan politikacıları, tüccarları, darülfünunluları tarafından tekrar edilen bu kabil beyanatın, mütaleatın her halde ehemmiyeti büyüktür. Beyaz ile renkli ırklar beyninde hüküm süren nefretten dolayı, deniz aşırı yerlerdeki Hintlilerin müdafaası fikri bir Hint milleti "abstraite" fikrine kadar yol açabilir.

[1] *Impérial Indian Citizenship association Indian Absoad* tarafından Cenubî Afrika adile neşrolunan (14) No.lu bültendeki listeye bak: mitingi tertip eden başlıca cemiyetlerin isimleri şunlardır: *Bombay Provincial Congress Committée; Swaraj Partée; National Home Rule League; Bombay Presidency Association; National Municipal Party; Indian Merchants Chamberand Bureau; British Indian Colonial Merchants Association; Bombay Müslim League; Rashkeya Sabka; Parsi Rashkeya Sabka.*

Bundan başka protestoların sadece millet namına değil umumiyetle renkli akvam namına yapıldığını da unutmıyalım. Muhaceret için aynı hakkı talep eden ve Çinden ve Japonyadan gelen sesler Hindistandan da duyulmaktadır. Millî hissiyat fevkinde bir renk tesanüdü doğmaktadır. Cenubî Afrikadan avdetinde İslâm Fırkası Reisi Sir Abdürrahman Bombayda çıkan *Indian Daily Maily* (21 K.sani 1926) Gazetesi muhbirine "Cenubî Afrikadaki bugünkü hoşnutsuzluk; beyazlar ile siyahlar arasında hayat veya memmat için yakın bir atide patlayacak olan bir mücadelenin ancak mukaddemesidir." demiştir. Muhacir olmuş Hintliler ittihadının kâtibi de (bu zat Bombayın en nüfuzlu Hintlilerinden biridir ve itidali ile meşhurdur.) Bombayda bir içtimada "deniz aşırı memleketlerdeki vatandaşlarımıza yapılan fena muamelenin ve Hint ve diğer renkli kavimlerin muhaceretine karşı haysiyeti kırıcı tahditler vaz'ının herhalde büyük ve Harbi Umumîden daha müthiş ve beyaz ırkla dünyanın renkli milletleri arasında patlayacak bir muharebenin baisi olabileceğini Garba söylemek isteriz." tarzında idarei kelâm eylemiştir. [1]

II. — GÖÇETMEDE ZARURET: MADRAS PREZİDANSINDAN ALINAN MİSAL

Muhaceret mes'elesinin siyasî manzarası, cephesi Hint efkârı umumiyesinin en gürültülü bir surette meşgul olduğu bir cephedir; gazeteler dileklerini hukukî sahada yapmaktadırlar: Emperial müsavata, millî ittihada, etnik ittihada malik olmak ve kavuşmak hakkı. Mes'elesinin diğer cephesi, Hintli için göçün iktisadî bir zaruret olduğu cephesi hemen hemen tamamen mühmeldir, gölgeye bırakılmıştır. Bu hususta sakit olmak belki de makul bir ihtiyattır: Hindistanın politikacıları yarım adanın kendi kendine kâfi gelmediğini her tarafa ilân etmek istemekte ve bilhassa muhacir olan Hintlinin sadece bir parça kuru ekmek aramağa çıkan bir avare, bir biçare olduğunu deniz aşırı yerlerin öğrenmesini arzu etmemekte ve muhaceretin serbestisini bir lûtf değil

[1] *Indian Abroad* No. 14 Sahife 15 (*Bombay protest against Anti Asiatic Policy in South Afrika.*)

bir hâk olarak talep etmektedirler. Bunlar, Hintlilerin deniz aşırı yerlere karınlarını doyurmak için gittiklerini söylemekten ise bu muhacirlerin bilâkis vardıkları yere sermaye ve çalışacak kıymetli kol götürdükleri noktasında ısrar etmeği tercih ederler. Bu tarzda hareket etmeleri kolaylıkla anlaşılacak bir şeydir. Fakat ahalinin % 85 i okuma yazma bilmiyen bu memlekette muhacir kütleleri halile bu hak münakaşalarına karşı tamamille lâkayttırlar; ve "efkârı umumiye" dediğimiz şeyi teşkil eden bu ekalliyet zümresi nezdinde bunların yani muhacir olan sınıfın adeta mümessili yok gibidir. Bu kütle, ekmeğini nerede bulabilecek ise orada çalışmaktadır. Muhacerete müteallik nazari dilekleri tahlil ettik. Şimdi bu göçün hakikaten Hindistan ahalisi için hayatî, iktisadî bir zaruret şeklinde lüzumlu olup olmadığını görmeğe çalışalım.

Bunu tetkik için elimizde müstesna sıfatlar irae eden bir mıntaka vardır. Madras prezidansı. Burası deniz aşırı yerlere daima Hintli dağıtan bir ocak olmuştur. Hindistanın Bengal veya Merkezî Vilâyetleri gibi diğer vilâyetleri de göç merkezleri olmuşlardır, fakat buralardan vaki olan göç Madrastan olan muhacerete nazaran hiçtir. Müslüman küçük esnafın *Sind* ten ve *Gudcerat* dan deniz aşırı memleketlere vâki olan göçü - zaten Cenubî Afrika kanunları bu muhacereti tamamen durdurmuştur - daha ziyade meydana getirebileceği kesafetten dolayı değil de keyfiyeti itibarile endişeyi mucip oluyordu. Afrika şehirlerinin kalabalık yerlerinde birere dükkâncık açmağa ve koyulduğu işi süratle büyültmeğe kâfi gelebilecek asgarî bir sermaye ile vatanlarını terkeden bu zümre, memleketlerini başka yerlerde karınlarını doyurmak zarureti yüzünden ziyade kazanç fikrile terk ediyorlardı. Klasik muhacir Koromandal sahilinin Tamul'udur. Esaretin ilgası esnasında Antil plantasyonlarında Afrika esirlerini istihlâf edenler Natal veya Şarkî Afrikada kendi hesaplarına ziraat yapmağa başlayanlar onlardır. Ve şimdi de Hintlilere açık olan yegâne topraklara, Malezya veya (Ceylan) Seylan'a gidenler yine Tamul'lerdir. Hindistanda muhacir olanların yüzde sekseni daha Madras prezidansındandır. Kontrole ve kanunî tahditlere rağmen nüfus tahriri, 1911 den 1921 e kadar vilâyetin (Madras vilâyeti), muhacir olarak gidenlerin Madras prezidansına tavattuna gelnelerden fazla olması yüzünden, çalışıcılarının bir buçuk

milyonunu kaybettiğini meydana çıkarmıştır. Beş senedenberi *Ceylan* a gitmek için her sene (90 000) Kooli yardım görür; Malezya için yardım görenler (75 000) dir [¹]. *Malezya* ve *Ceylan* a giden muhacirleri kontrol edenler, raporlarında, şayet deniz aşırı yerlerden vaki olan kol talebi ile arz arasında bir muvazene hâsıl olabilseydi yardım görme suretile muhacerete talip olacakların kesreti yanında, halen her sene yardım görmekte olanların miktarının pek sönük kalmış olacağını zikretmektedirler. Şu veya bu sene velev *Malezya* da hevea istihali veya *Ceylan* da çay rekoltesi nekadara bereketli olursa olsun, muhacir dercediciler yarım adadan daima kâfi derecede çalışıcı getirdiklerinden dolayı her zaman için ihtiyat kol vardır demektir. Her sene ufak bir kısmın geçmesi için izin kapısı açılır açılmaz daima kapının açılan bu aralığından çıkamıyacak kadar çok muhacir namzedi bulunur.

Rekoltelerdeki intizamsızlık. — Bu muhaceret hareketinde tabiatın da bir mes'uliyet hissesi, payı vardır. Mevsimlerdeki kararsızlık işsizliğin ve muhaceretin daima esas sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Hindistanın hiçbir tarafında yağmurların intizamsızlığı, bu Koromandel sahiline düşen yağmurlardaki intizamsızlık derecesini bulamaz. Hindistanın diğer noktalarına da aynı zamanda yaz başlangıcı yağmurlarını getiren Cenubu Garbî musonunu Şimali Şarkîden gelen diğer bir muson istihlâf eder. Teşrinî eveleden Kânunuevele kadar senenin en mühim yağmurları demek olan bol yağmurlar yağar [²]. Bu iki musona biri Eylûlde, diğeri kış başlangıcında olan iki mahsul (Rekolte) tekabül eder. Hatta bereket senelerinde bile köylünün sadece tarlasından taayyüşünü temin ettiği bu topraklarda ekin mevsimini takip eden sıcak ve kurak aylar (Marttan Hazirana kadar) işsizlik ve *Ceylan* ve *Malezya* ya muhacir sevkeden kontrolörlerin en çok göç talebi karşı-

[¹] *Ceylan*'a ve *Malezya*'ya mürettep muhacirleri kontrole memur olanların raporlarında şu rakamları görürüz: *Ceylan*'a gitmek için yardım gören çalışıcılar: 1921 de 89.859 (geriye avdet 51.672); 1924 te 153.989 (geriye avdet 56.118); 1925 te 110.324 (geriye avdet 53.203); *Malezya*'ya gitmek için *Cenubî Hindistan*'dan gelen muhacirlerin yekûnu 1907 den 1910 akadar 248.804; 1911 den 1920 ye kadar 914.099; 1921 de 45.673; 1922 de 58.674; 1923 te 49.402; 1924 te 62.052; 1925te 90.708; 1926 da 162.838.

[²] *Madras* ta yağmurların aylık vasatı:

K.sani 0,83; Şubat 0,28; Mart 0,37; Nisan 0,65; Mayıs 1,96; Haziran 2,06; Temmuz 7,80; Ağustos 4,66; Eylûl 4,84; T.evel 10,93; T.sani 13,3; K.evel 5,20.

sında bulundukları aylardır [1]. Fakat ekseriya bu tabîi (normal) işsizlik vehamet kespedir. Teşrinisaninin ve Kânunuevelin büyük yağmurları, yaz yağmurlarından, Hindistanın her tarafında olduğundan daha az intizamlıdır. Sonbaharda Koromandel köylüsü gökün suyunu boş boşuna bekler durur. Halbuki biçarenin ikinci mahsulünün olması, gelmesini sabırsızlıkla beklediği bu yağmurlara tâbidir. Bu rekolteyi büyük bir kuraklık hırpaladı mı kendisini bekleyen felâketi evelce istidlâl edemiyen Tamul köylüsü bir lokma ekmek bulmak için artık köyünü terketmek mecburiyetindedir.

Bazen hemen köyünü terkeder bazen de borç para alarak gelecek sene bir kere daha taliini denemek için bir iki ay bekler. Evelce birkaç mahsul kuraklıktan üst üste yandı mı tüyler ürperdici kıtlıklar her tarafı mezarlığa çevirirdi. (1866, 1878, 1899 kıtlıkları gibi.) Bugün münakale vasıtalarının inkişaf etmiş olması ve İngilizlerin ihtiyatlı ve basiretli gayretleri bu kabil musibet ve afetleri büsbütün nadirleştirmiştir. Fakat daimî bir işsizlik ve fena beslenme bu devrî felâketlerin yerini almıştır diyebiliriz. Daha yirmi sene evel şahit olanların anlattıkları gayrikabili tasvir kargaşalıklar (panik) ve insan ve hayvanların Yarım Ada içerilerine doğru olan çılgınca firarları artık oratadan kalkmışa benziyor. Fakat en kurak topraklardan iyi sulanan (sun'î sulama) topraklara yapılmakta olan devrî muhaceretler çoğalmaktadır. *Madras* ın cenubundaki vilâyetlerden geçtiğimiz esnada, bu kabil mevsimî göçlerden birçoğunun, mevsimin kurak olacağı anlaşıldığından, Teşrinisani nihayetinden itibaren şahidi olduk: meselâ, Tanjor distrikinde Kaveri boyunca yukarıdan aşağıya doğru yayılan devrî muhaceret gibi. İngiliz memurları birkaç senedenberi kuraklık zamanlarında dahilden Koromandel sahiline dökülen bütün nehirlerin deltaî kısmına mütevec-cih mevsimî bir göç belirmekte olduğunu raporlarında zikretmektedirler. Bazen çalışıcılar *Mysor* da ve *Nilgiris* dağlarındaki kahve ve çay plantasyonlarına çıkmak için ovayı veya yaylayı terkederler. Hatta ba-

[1] 1924 te *Ceylan*'a yardım görerek giden muhacirlerin her aya isabet eden miktarı. (*Governement of Madras, Emigration and Immigration report, Gov. Office, No. 1.758; 22 Mayıs 1925*):

K.sani 3.205; Şubat 4.723; Mart 7.143; Nisan 10.557; Mayıs 23.172; Haziran 16.851; Temmuz 11.375; Ağustos 7.612; Eylül 6.586; T.evel 4.280; T.sani 2.400; K.evel 2.340.

zen bunlar *Assam* ın plantasyonlarına ve *Birmanya* nın prinçliklerine kadar uzanırlar [¹]. Yeni dahilî bir göçebelik meydan almaktadır: Hindistan haricinde *Ceylan* ve *Malezya* da bir mahreç açılır açılmaz mevsimî hareket daimî göç halini alır; dahilî muhaceret deniz aşırı muhacerete munkalip olur.

Mahallî küçük ev sanayiinin inhitatı: Garp tekniğnin bu hususta yaptığı tesirler. — Göççü olmağtaki zarureti sadece tabiî şartlar izaha kâfi gelemezler. Muhacereti doğuran sebepler meyanında tabiî amillerden ziyade beşerî amilleri de gösterebiliriz. İktisat veya içtimâî teşkilâtın fenalığı iklim kararsızlığından mütevellit vaziyeti büsbütün vahimleştirmekte ve dolayısıyla muhacereti daha ziyade zarurî bir hale sokmaktadır. Bu beşerî sebepler meyanında yenileri de vardır. Ve Hint efkârı bunlar için İngilizleri ittiham etmektedir. Garp tesirinin memlekete girmesi ta köylülere kadar akisler yapmıştır. Makineciliğin yüzünden hâsıl olan değişiklikler köylünün desteği olan ev sanayiini inhitata uğrattı. Halbuki köylü sene içinde üç dört aylık mecburî işsizliğini ancak bu çeşit sanayie bel bağliyerek geçirmekte idi. Bugün evlerde dokuma tezgâhlarına tesadüf olunmamaktadır. Her köyde artık iplik bükme bez dokuyan ancak bir iki kişi kalmıştır. Köylüye lâzım olan elbiselerin kısmı azamı Bombay ve hatta İngiltere fabrikalarından gelmektedir. Hintliler evelce her evin bir çıkırığı olduğunu iddia etmektedirler. Ziraî ailevî sanayi de diğerleri gibi ortadan kalkmaktadır. Meselâ: Tanjor distrikinde birçok çeltik fabrikalarının açılmasından (250 kadar) şikâyetçi olanlar bulunduğunu duyduk; pek mühtaç sınıflara mensup birçok kadınlar birkaç sene içinde en mühim maişet membalarını, pirinci kabuğundan ayırmak işini ellerinden kaçırmışlardır. Tarla işleri için dahi, bazı mıntakalarda an'anevî ziraat yerine pamuk, yarfıstığı (araşit) gibi daha ziyade talep olunanların ikamesi dolayısıyla kol talebi azalmıştır. Mıntakada bu tebeddüle tekabül edecek ve bu suretle bu yüzden hâsıl olan kol açığını telâfi edebilecek sanayi de kurulmamış olduğundan bu kabil mıntakalarda birçok kimseler işsiz kalmıştır. Maamafih

[¹] *Letter from sir G. Paddison, Commissioner of Labour to the Secretary to Government, Lab. Department, (Madras, 13 Temmuz 1926 n. L-56/261): Labour and its movement. 1925 te Assama Madras prezidanslığından 13.684 Hintli gitmiştir; her sene Birmanya'ya aşağı yukarı (12.000) Hintli gider.*

mezruatın tebeddülü, tarlalarda çalışacak kol talebi üzerine çok müessir olacak derecede derin ve mühim değildir. Köylüye yardımcı, destek olan ev sanayiinin ortadan kalkması şüphesiz daha şümüllü neticeler vermiştir. Maatteessüf Hintlilerin şiddetli bir surette şikâyetle bulundukları bu ziyanın derecesi hakkında doğru bir fikir edinebilecek ne bir istatistik ve ne de sıhhatli bir memba vardır. Kat'î olan bir şey varsa, o da munzam bir gelirin ortadan kalkmasını Tamul ailesinin, senenin tehlikeli, fena ayları esnasında yoksuzluğa olan mukavemet imkânlarını daha ziyade azaltmış olmasıdır. Bu hal köylüyü iklimin pençesine büsbütün teslim etmekte ve onu köyünden daha çabuk uzaklaşmağa mecbur etmektedir.

Arazi rejimi: halâ yaşıyan mazi. — Hintliler işsizliğin şümüllemesinden ve göçün zarurî bir hal kespemesinden (Hintliler muhacereti Hindistanın başına çökmüş yeni bir belâ telâkki etmektedirler) Garp tesirlerini ve küçük sanayiinin inhitatını mes'ul tutmaktadırlar. İngilizler ise bilâkis bu muhaceret zaruretinin en büyük amilinin kolaylıkla ıslaha muvaffak olamadıkları ve en büyük fenalığı toprak rejimi olan an'anevî rüral teşkilât (ziraate tahsis edilmiş arazi ve bununla alâkadar köylü sınıfı) olduğunu ileri sürerler. Bütün Hindistan mıntakaları meyanında Madras prezidansı arazinin en çok parçalara ayrılmış olduğu bir mıntakadır. Köy umumiyetle, bir kısmı doğrudan doğruya mutasarrıf ve bir kısmı kiracı olan ve topraklarını ailelerinin ve nadiren bir iki yanaşmanın yardımile bizzat işleyen bir sürü küçük ziraatçileri ihtiva eder. İşletmeleri ferdî işletmedir. Ve vergi köy ağasının delâletile ferden verilir. Bu ferdiyet ve işletmedeki bu parçalılık Dravityalı akvam ile meskûn toprakların bariz vasfı gibi görünmektedir. Bu tarzın ittisar Dravitya hudutlarında tevakkuf eder [1]. Bu huduttan ötede bu rejim artık bir istisnadır. Nihayetsiz bölüme uğramış olmasından dolayı küçük arazi sahibi ekseriya toprak değil adeta bir toprak minyatürünü işletir. Pirinçlikten alınan pirinç umumiyetle çiftçiye ailesinin iâsesi için bile kâfi gelmez. Ekseriya ailenin bir azası, oğlu, bazan baba

[1] Baden Powell e bak, *Land Revenue and tenure, in british India* (Revised by sir Th. Helderneß 1912, sahife 90. Bu şekil işletme Madras ta Bombay da ve Dekkan ın merkez vilâyetlerinde görülür.

civardaki toprak sahibinin nezdinde yaşama olarak çalışmaya mecbur kalır. Kendini kiralarak kazandığı para ailesinin taayyüşünü tamamlamaya ve aynı zamanda minimini toprağını ziraate hazırlamaya harrolunur. Beklenmediği bir zamanda meydana çıkıveren işsizlik pek elîmdir. Zira toprağını işletebilmek için öteden beriden ödünç aldığı paraları köylü ancak başkasının yanında ziraat amelesi olarak kazandığı paradan ödemek ümidindedir. Şayet komşusunda iş bulamazsa, gelecek sene kendi tarlasını işliyebilmek için kâfi derecede paradan mahrum kalacaktır demektir. Maamafih küçük işletme işleticilerin miktarını çoğaltmakla beraber işsizliği bir seneden öbür seneye aksettirmek suretile çalışma imkânlarını azaltmaktadır.

Bu küçük toprak sahipleri ve vukuat ilcaatle zaman zaman ziraat ameleliği de yapan bu çiftçiler yanında miktarları pek çok olmayan ve fakat sefaletleri pek büyük olan bir ziraat amelesi sınıfı da vardır. 1921 nüfus tahririne göre Madras prezidansında bunların miktarı tahminî olarak burada ziraatle yaşayan ahalinin yüzde (30) unu teşkil etmekte idi. Bu sınıfın, ailevî işletmenin umumî bir kaide olduğu bu diyarda mevcudiyeti bilhassa "kast" telâkkilerinden ilerigelmektedir. Hint cemiyetinin en aşağı mertebesini işgal edenler toprak kiralayamazlar. Bu sınıfın bir kısmı ya çiftlik uşağıdır, böyle olduğu takdirde, bu vazife esaretten farkı olmamakla beraber uşak sıkıntılı zamanlarını efendisinin yanında geçirmek saadetine mazhardır. Veya diğer kısmı gündelikçidir. Ve bu sınıfının en sefilidir. Günde 4 ile 7 anna [¹] arasında oynayan bir gündelik alan bu makule, kuraklık vukuunda işsizliğe ilk önce maruz kalır. Ziraat amelesi gibi angaje olur iken, fena mevsimlerde sıkıntılı ayları geçirmek için birikmiş paraya ve ev tezgâhı sanayiinin munzam yardımına malik olmayan küçük işçilerin rekabetine de maruz kalan bu gündelikçi deniz aşırı gidenlerin birincisidir. Bunu çiftlik uşağı takip eder. Biraz sonra toprağı kira suretile tutarak işleten kendi kendini deniz aşırı diyarlara nefyedecektir. Daha sonra da toprak sahibinin kendisi bu zavallıları takip eder.

Bazı distriklerde küçük işletmenin mazarratları büyük mülkiyet-

[¹] Anna bir penny den bir az fazla tutar. — *Government of Madras Law (General) Department, G. O., No. 262 K.sani 1929, Wage Census (1921) e bak.*

lerin fenalığı ile karışmaktadır. Bütün Britanya memurları, ziraat çalışıcılarının en fena vaziyette bulundukları yerlerin "mirasdar" denilen dört distrik olduğunu ifadede müttetikler; bu distrikler şunlardır: *Trichonopoly*, *Tanjor*, *Southarkot*, *Singlepüt*. Bu distrikler deniz aşırı en çok muhâcir veren yerlerdir. Madras prezidansının mesai komiseri Sir G. Pdaddison Londradaki hükûmet müsteşarına yazdığı bir mektupta bundan bahsetmiştir [1]. Bunu muhacirlerin menşe distrikini gösteren mahallî bir istatistik te teyit etmektedir. Meselâ 1925 te bu vilâyetin 25 distriki üzerinden yedisi en çok muhacir vermiştir. Ve dört "mirasdar" distriki bu 7 distrik içindedir [2]. Bu distriklerde, yüksek kasta mensup bazı kimseler (mütegallibeler), köyün, gerek işlettikleri ve gerekse filen işgal ettikleri veya oturdıkları topraklar üzerinde âli bir hak iddia etmektedirler. Ancak tarihî eski şartları göz önüne getirirsek bu tasarruf iddialarını izah edebiliriz; *Tanjor* da ve *Southarkot* ta, azaları bugün sadece bir arazi beyliği muhafaza edebilmiş olan eski Tanjor Kırallığının inhilâli; *Singlepüt* te ve *Trichonopoly* de bir "kastın" azaları tarafından yapılan faal kolonizasyondan dolayı mezru topraklar üzerinde bu azaların hukuku mahsusa iktisap etmiş olması [3]. Evelce mirastarlar (mütegallibe) köyün muhtelif tarlalarına nöbetle temellük ederlerdi. Elyevm bu hakkı istimal etmeleri pek nadirdir. Fakat köyde manevî nüfuzları hemen hemen kat'îdir. Bu mahhallî nüfuzların, mütegallibe tesallutunun, muhitine ne derece bir korku telkin ettiğini, ve köyde en ikbalde olanının konağını köylünün nasıl bir ezilip büzülme, nasıl bir taabbüt ile gösterdiğini görmek ve anlamak için Hindistanın bu kabil köylerini gezmiş olmak lâzımdır. Filhakika "mirastarın" arzusuna, meramına karşı çıkabilecek hiçbir engel tasavvur olunamaz. Köyün küçük bir ziraatçisi bu mütegallibenin arzusu hilâfına hiçbir yeni toprak satın alamaz. "Mirastar" köyün ustalarını kendi işinde kullanır. Eğer keyfi isterse cemaat tarafından vücade getirilmiş olan herhangi bir eseri meselâ bir su deposu veya yolu yedizaptına geçirir. Tanjor distrikinin bir köyünde bir "mi-

[1] Zikrolunan eser sahife 3.

[2] *Government of Madras, Em. and. Imm. Report 1925*, evelce zikrolunan eser. Distrikt hesabına *Ceylan* ve *Malezya* ya mürettep muhacir miktarı: *Trikinopoly* 40.164; *North Arkot* 23.639; *Salem* 12.013; *Tanjor* 14.212; *Madura* 13.497; *Soutt Arkot* 8.638; *Chingleput* 5.597.

[3] *Baden-Powoll*, zikrolunan eser, sahife (100).

rastarın" köyün başlıca yolu üzerine bir ev yaptırdığını ve bu yüzden köyde bütün münakalâtın durduğunu ve kimsenin bu müstebidin yaptığını protesto edemediğini işitmiştik. "Kast" batıl itikatları (préjugé) Hindistanda her yerden ziyade bu distriklerde şiddetli bir surette hükümfermadır. Zaten "mirastarlar" da nüfuzlarını ancak bu batıl fikirlerin devamına medyundurlar. İngiliz kanunları bu an'anevî nüfuzlara karşı mücadeleden adeta âcizdirler. Mahallî hükûmetin ziraat çalışanlarına ev yapmayı temin için toprak dağıtmak istediği muhtelif distriklerde, bu topraklara talip namzetlerin "mirastarların" tazyikî neticesinde bu taleplerinden vazgeçtiklerini İngiliz memurlarının bu bapta verdikleri raporlarda okuyabiliriz [1]. Fakat "mirastarlar" bilhasa köylüleri nefyile tehdit ve tedhiş etmektedirler. Bu mütegalibeler böylece, işlerine gelen mesai şartlarını ve ücretlerini köylülere zorla kabul ettirmek için kendi aralarında birleşirler ve bu biçarelere karşı cephe alırlar. Belki mütegalibenin köylüyü sürmek tehdidi biraz sözde kalmaktadır. Tehdit nadiren kuvveden file çıkar. Fakat tehdit yüzünden çalışma müteessir olmakta ve azamî istikrarsızlık irae etmektedir. Köylünün "mirastar" a tâbi olması tam bir tâbi olmadır. Zira mütegalibe isterse distrikin bütün toprakları üzerindeki hakkı tasarrufunu kullanabilir. Becerebilirse köylü bu tazyıktan mutlaka kaçar.

Borçlar ve köylünün esareti. — İklimden, küçük sanayiın yeni olan inhitatından, pek çok parçalanmış ve ekseriya "mirastarların" örfî emrine tâbi arazi rejiminden mütevellit çalışma istikrarsızlığı vilâyetlerin büyük hastalığı ve göçün ana sebebidir. Fakat sefalet düşen, ilk işsizliğinde veya büyük mülkiyet sahibinin ilk tehdidinde muhacir olmaz. Vaziyetini ıslah ümidile borçlanır. Borçlanma hemen daima işsizlik ile muhaceret beyninde bir intikal zamanıdır. Fakat bu intikal devresi uzadıkça işsizlikten doğan zararları vahimleştirir. Ve muhacereti büsbütün zarurî bir hale koyar. Tamul köylerinde bu borçlar mes'elesinin aldığı ehemmiyeti tasavvur etmek oldukça güçtür. Bütün köylünün ağzından alacaklıya karşı aynı tempoda bir şikâyet sesi yükselir. Köylüye borç olarak para verenin umumiyetle büyük mülkiyet sahibi veya köyün eşrafından biri olması borçlanmayı büsbütün tehlikeli bir hale kor.

[1] *Administration report of the Labour Department for the year 1925-1926.*

Seneden seneye üst üste yığılan ve böylece artan borcun tamamen ödenbilmesi pek nadirdir. Borç efendisine ameleyi, toprak sahibine kiracıyı hayatının sonuna kadar bağlar. Borcunu nakten ödemeyen borçlu bunu beden, mesaisile öder. Gündelikçi yavaş yavaş efendisi tarafından sadece beslenen ve para almıyan bir yaşmaya münkalip olur. Gündelikçi yavaş yavaş "mirastarın" kendisine para yerine hasattan ancak yaşayabilmesine kâfi gelebilecek bir pay verdiği bir ziraat yaşması olur. Efendisine böylece bağlanan köylü, ziraati kendisine artık hiçbir menfaat temin etmiyen tarlasını terkedemez. Şayet çiftliği satılır ise, borçlu çiftçi, borcunun çiftliğin yeni sahibine intikal ettiğini görür; hakikatte köylü toprağı ile beraber yeni bir efendiye satılmış demektir. Tanjor distriki hakkında bir anket yapan Britanya Komiseri Grey raporunda, anketime dahil (88) köyden (10) köydeki bütün zürrain, hayatlarının sonuna kadar kendilerine bağlı olduklarını "mirastarların" iddia ettiklerini gördüm diyor. Aynı memur, bazı köylerde de, "mirastarların" köylü üzerindeki nüfuz ve hakimiyet vasıtalarını kaybetmemek için bunların borçlarını ödemelerini kabul etmediklerini yazıyor. Bu bağlar alacaklıya sadece borçluyu bağlamaz, çocuklar babalarının borçlarına da tevarüs ederler; böyle bir halde köylülerin kısmı azamının vaziyeti filen bir serf (demirbaş köle) vaziyetinden başka bir şey değildir. Şüphesiz Britanya sivil mahkemelerinde borç için hapis yoktur; fakat hakikatte pek az dava bu sivil mahkemelere düşmektedir. Hint köylüsü protesto etmesini bilmiyecek kadar cahildir; kendisi batıl "Kast" itikatlarına o derece bağlıdır ki, köyün eşrafından birisine karşı bir dava açmağı bir insafsızlık, adeta bir küstahlık addeder. Hatta kanunî deliller serdile "mirastar" aleyhine bir dava açmak cür'etini gösteren bir köylü hemen köyünün lânetine uğrar ve artık ona kimse iş vermez. Ekseriya köylü köleliğe sadece şifahî bir kunturatla boyun eğmek mecburiyetindedir. Bazen, efendisine, hayatının sonuna kadar kendisini ve ölümünden sonra da çocuklarını bağliyacık bir borç senedi imza etmeğı bile kabul eder. Köleliğı tamdır. Köleliğı, büyük mülkiyet sahibi hatta iyi mevsimlerde bile kendisine ancak açlıktan ölmeyecek kadar bir yiyecek verdiğinden daimî bir sefalet takip eder demektir. Kendisini mirastara bağliyan kunturat bilindiğı için köyünün civarında da iş bulamıyan

köylü, borçlarının husule getireceği akibetten kurtulmak için yegâne çıkar yolu mütegalibenin nüfuzu dairesinden çıkmakta bulur; binaenaleyh yeni bir hayata başlamak için deniz aşırı yerlere gider.

III. — GÖÇÜN BUGÜNKÜ KARAKTERİ

Yakın *Malezya* ve *Ceylan* topraklarına munhasır kalmış olan bugünkü muhaceret bir sergüzeşt karakterinden ziyade bir firar karakteri arzeder: bu muhaceret evelden tasarlanmış ve olgunlaşmış bir projenin neticesi değildir; daha ziyade açlıktan ölmek için beslenen son bir ümittir. Çay ve kahve plantasyonları, Tamul köylüsünün açlığa işsizliğe karşı ve "mirastarın" esaretinden kurtulmak için muvakkaten veya müebbeden sığındığı bir melcedir.

Muhacerte karşı Hintlilerin gösterdiği istikrah. — Hint köylüsü doğduğu yeri terketmesini sevmez. Binaenaleyh Hintlinin göçe katlanması kendisinin ne büyük bir zaruret içinde kıvrandığını göstermeğe kâfidir. Son çarelere baş vurduktan ve gitmemek için son kozunu da oynadıktan sonradır ki, Hintli deniz aşırı yerlere hicret için vapura binmeğe rıza gösterir. Hintli fitreten muhafazakârdır. Müslüman esnaf, göçebelik kendisinin ikinci tabiatı demek olan ve deniz aşırı yerlerdeki bağları çok eski bulunan ve bundandolayı da Hint köylülerinin şüphesini ve itimatsızlığını celbetmiş olan seyyar sarraf müstesna olmak üzere Hintli göçten korkar: ve adeta göç etmeğe utanır. Siyasî adamlar ve hars sahipleri, tüccar veya talebe yaptıkları içtimalarda daha büyük Hindistandan ve Hintlilerin deniz aşırı yerlerdeki faaliyetlerinden bahsedebilirler: fakat muhacirlerin hemen hemen hepsini veren köylüler arasında hicrete mecbur olmaktan mütevellit zillet hissi bugün bile hâlâ pek kuvvetlidir.

Şayanı hürmet bir "Kast" a mensup olanların göçe karşı istikrah ve adeta nefret hissetmeleri bedihidir. Köyünü uzak yerlere gitmek için terkedebilen âli sınıfından bir Hintli deniz aşırı yerlerde oturduktan sonra tekrar anavatanına dönmek için epeyce zorluk çeker. Kalkütadan geçtiğim esnada, İngiliz Güyanına şeker kamışı ziraati yapmak için giden ve teşebbüslerinde sukutu hayale ve muvaffakiyetsizliğe uğradıktan

sonra Madras prezidansının şimalindeki vatanlarına nihayet dönmeğe karar vermiş olan orta Kast'tan birkaç yüz Hintliye rasgeldim. Bunları köylerinde kimse kabul etmek istememiş ve arazi sahipleri ve eşraf ise bu zavallıları aforoz etmişler ve cemaatin ustaları, san'atkârları onların hesabına çalışmağı reddetmişlerdi; akrabalarından hiçbir kimse onlara izdivaç için çocuklarını vermiyeceklerdi, köyde herkes bu biçarelere adeta boykotaj yapıyordu. Köyün batıl itikatlarına karşı âciz olan bu bedbahtlar, acı tecrübelerine rağmen tekrar Güyana dönmeği düşünüyorlardı. Avdetinde umumî bir husumet ile karşılanmak korkusu yüzünden "Kast" a mensup Hintli zaten deniz aşırı yerlerde kendini telvise cesaret edemez! [1]

En aşağı "kast" efradı bile doğdukları yerleri terketmekte pek müvesvistirler. Muhacirlerin en mühim kısmının ise bunlar arasından dercedildiği bedihîdir. 1925 te *Ceylan* plantasyonlarına mürettep çalışıcıların yüzde 46 sını en aşağı Kast'lar mnsupları teşkil etmeke idi [2]. Anatopraklarında zaten zillate, istihfaf edilmeğe alışmış olan bu sefiller bile göçü bir sukut telâkki ederler. Köyleri gezerken yurtlarına avdet etmiş ve kendilerile konuşabildiğimiz eski muhacirlerin hepsi gûya bir kabahat işlemişler gibi muhacir oluşlarına hep birer özür arıyorlardı. Kısmı azamı hicretlerinden kendilerinin mes'ul olmadıklarını ispata çalışıyordu. Biri, kendisini evvelâ sarhoş eden ve bilâhare kaçırın muhacir dercediciyi ittiham ediyordu; diğeri dövüldüğünü ve zincire vurulduğunu ileri sürüyordu. İçlerinden biri hicret için verdiği kararın kabahatini başkasına yükletmek için, kendisine göçü bir Brahmanın telkin ettiğini söylüyordu. Hemen bütün köylerde muhacir toplayıcı, yazıcı (recruteur) daima en fena, haşın bir adam, adeta bir haydut gibi tarif ve tasvir olunuyordu; bunların ekseriya ahali tarafından sopa ile karşılandıkları iftiharla anlatılır, köylülerin iddiasına göre göçün menşei bu yazıcıların yalanlarında ve tehditlerinde aramalı imiş. Kendi-

[1] Batıl fikirler şüphesiz şehirlerde daha azdır. Maamafih Avrupadan gelmiş ve avdetlerinde gayet karışık ve kendilerini artık iğrendiren taharetlenme ayinlerini yapmak istememiş olan iki Hintli talebenin ailelerinden ve eski dostlarından uzakta yaşamağa mecbur kaldıklarını gördük.

[2] *Adidrairda, Sakbriliya, Kalla, Valluda.*

lerile görüştüklerimizden yalnız bir tanesi göçe sebep olarak sefaletî ileri sürdü.

Zaten göççü olmaktan utanan bu muhacirler aynı zamanda bundan korkarlar. Malezyaya olduğu gibi, yakınlığından dolayı muhacir olmak kelimesini bile kullanmağı doğru bulmadığımız *Ceylan* a gidecek olan Tamul daima evham içinde vapura biner. Vapura binmeden bir gün evvel, Kromandel sahili boyunca dizilmiş olan muhacir kamplarında meselâ Negapatam ve Mandapam'da hemen her gece harekete takaddüm eden dinî merasim yapılır. Halk vapura binilecek günün arifesinde ve gecenin daha alaca karanlığında bilhassa merasim için balçıktan kabaca yapılmış bir put (heykelcik) etrafına toplanır. Davullar çalınmağa başlar başlamaz her muhacir Tumul, putun önüne tereyağı, muz veyahut hindistancevizinden ibaret olan mütevazi armaganını bırakır. Gece geç vakit, baraka nöbetçilerinin kalabalığı dağıtacağı zamana kadar çalgı çalınır. Muhacir kamplarının İngiliz veya Hintli memurlarının dediğine göre önünde dua edilen ve niyazda bulunan ilâhe, abidi sarî hastalıklardan bilhassa koleradan ve ölümden koruyan ilâhe imiş. Hareketinden evvel Hintlinin imdadına çağırdığı ilâh en tehlikeli hastalıklara karşı koyan ilâh imiş. Ne olursa olsun en az bile sürececek olan göçün hiçbir muhacirin iştirak etmemeye aklından geçirmediği bir ayini vardır. Doğduğu Dekkan'ı terkedeceği zaman muhacir daima ilâhlarının himayesinden istianede bulunur.

Muhacir olmak için terkolunan yer ile muhacir olunan yerlerin muhit şartları itibarile irae ettikleri farklar. — Terkolunan memleket ile yeniden yerleşilen yerin mukayeselerinden çıkan netice ikincinin ne derece lehine olursa olsun, her iki muhitin maddî şartlarındaki sonsuz fark yer değiştirirken Hintlinin kapıldığı evhamı yatıştırarak mahiyette değildir. Evvelâ dekor tamamile değişir. Yeryüzünde pek az "paysage" Dakakn kıyı ile Seylân veya Malezya plantasyonlarının irae ettikleri tezat derecesinde bir tezat irae eder. Koromandel ovasında, Tamul, alüviyonlu toprakların yeknasaklığı içinde birbirine inzimam eden sayısız murabbacıklarını görebildiği pirinçliği ortasında hayatını geçirir. *Ceylan* da veya *Malezya* da bilâkis Tamulu gür bir istivaî nebat âlemi zarflar: sahile civar yerlerde hindistancevizi ağacının kesif gölge-

sinde; dahile doğru vasat irtifada Hevea plantasyonlarının alaca karanlığında; daha yükseklerde ise çay fidanlıklarının tutunduğu arızalı me-yillerinde yaşar.

Meskenler de kendilerini ihata eden mevkilerden (les sites) daha az farklı değildir. Denizin her iki yakasında filvaki bunlarda müşterek bir sıfat mevcuttur; bu evler Tamul'ün gerek ana ve gerekse yeni vatanında sıkışık gruplar halindedir. Fakat bu yegâne benzeyiştir. Bu meskenlerde her şey birbirine zıt vasıflar irae eder. Haricî manzaralarında müşterek bir sıfat yoktur: nadiren tuğladan yapılmış ve mevsimine göre toza veya çamura bürünmüş toprak evcik veya saman sapı karıştırılmış kulübecik yerine muhacir *Ceylan* ın bir ağaç hattı ile çevrilmiş kulübesi ve bilhassa Malezyanın kazıklar üzerine kurulmuş ahşap meskeni ile karşılaşır. Bu ikinciler nekadâr iptidaî olursa olsunlar, şüphesiz daha temiz ve daha sıhhî görünmektedirler. İskân şartları hususunda sıkı bir kontrolün hâkim olduğu *Straits Settlements* lerde muhacir kamp-ları, birbirine amudî bir istikamette dizilmiş ve zeminden biraz yükseltilmiş tahta barakalardan mürekkeptir. Çıplak duvarlı ve ahşap döşe-meli ve tek bir odayı ihtiva eden barakasına Hintli küçük bir merdiven ile girere. Aşağıda, meskenin önünde taş ile tesviye edilmiş ve arka-sında Hintlinin yemeğini pişirdiği dolma bir tümsek vardır. Gündüzün istirahat zamanlarını muhacir sakin odasının tahta döşemesine serilerek geçirir. Yeni inşa edilen bütün evler, mesai komisyonu tarafından ka-bul edilmiş olan yeknasak şekilde yapılmaktadır. Tamul vatanının hiçbir tarafında aynı model üzerine yapılmış ve hendesî bir intizamla dizilmiş bu barakaları göremez ve bulamaz [1]. Çalışma şartları da denizin her iki yakasında birbirinden tamamiyle farklıdır. Kooli piriç-liğinin an'anevî ziraati yerine plantasyonun metodlu mesaisine alışmağa mecburdur. Hintli bilhassa Hevea plantasyonlarında, büyük randıman-lara imkân veren sınaî işletme usullerine akıl erdirmeğe, kauçuk mad-desini akıtmak için o maddeyi veren ağacın kabuğunu usulü veçhile yarmağa elini alıştırmaya (ağacı yormamak için bu yarma gayet hafif bir el ile yapılmak lâzımdır) kabuğu yarma ameliyesine müsait olan

[1] *Ceylan in Strait Settlements in Federatet Malay States* nin Britanya idâresi muha-cirlere mesken tedariki için gayri kabili münakaşa gayretler sarfetmiştir: 1922 den 1925 e kadar *Ceylan* da 80.000 muhacir odası yapılmıştır.

günleri bilmeğe; ekseriya plantasyonda kâin küçük imalâthanelerde ka-
uçuk yapma işini başarmağa (bu küçük imalâthanelerde kooli'ler usa-
reyi evvelâ pıhtılaştırırlar badehu "crêpe" e tahvil ederler) mecburdur.

Ziraat metodu değıştikçe aynı zamanda işteki istikrarda artmak-
tadır. Malezya veya Seylân plantasyonlarında kooli işsizlik nedir bil-
mez, heveaların, çay fidanlıklarının ve hatta hindistancevizi ağaçlarının
talep ettiği ihtimam işçinin bütün senesini doldurur. Plantasyon sahibi
plantasyonda çalışanların hemen hepsini muhacirlerin teşkil ettiği bir
memlekette kendi çalışıcılarının gitmek istemesini veya gitmesini her-
halde hoş bir nazarla görmez: gitmesine müsaade ettiklerinin yerini
doldurmak için ya getirmeceği yeni muhacirin yol masrafına iştirak ede-
cektir veyahutta civar plantasyonlardan bol vaitlerle adam kandırarak-
tır. Demek ki, kooliye gördüğü işin devamlılığı temin edilmiştir ve
Hintli deniz aşırı yerlerde anavatanından daha çok para kazandığından
nefsini vakfettiği iş artık emniyetli bir mesai halini almıştır demektir.
Malezya ve Seylândaki muhacirlere memur kontrolörlerde bunu teyit
etmektedir: ve Madras prezidansı mesai komiseri de bu halin vusukunu
bizzat itiraf etmiştir [1]. Bir ziraat işçisinin vasatî ücreti (işçiye ücre-
tinin bir kısmına mukabil eşya ve yiyecek verilir; bunu da paraya tahvil
ediyoruz) 5 ilâ 6 «anna» dır. Bu ücret Seylânda yedi «anna» iki ve
Malezyada 8-10 dur [2]. Şayet *Straits Settlements*'lerde hayatı Dekkan-
dan daha pahalı telâkki etsek bile Seylânda öyle değildir. Tamul, deniz
aşırı yerlerden vatanında bıraktığı ailesine para gönderecek kadar ikti-
sat yapar [3]. Plantasyonlarda çalışanlar için yarının endişesi yoktur.
Anavatana nazaran değışiklik pek mühimdir.

İçtimaî şartların birbirine müşabeheti. — Deniz aşırı yerlerde
Hint köylüsünün yaşayış halini düzeltmek hususunda yapılan gayretler ol-
dukça çoktur: fakat muhitin anî olan değışikliğinin Hintlinin muhafaza-
kârlığa karşı olan temayülünü büsbütün çoğaltması ihtimali vardır.
Koolileri *Ceylan* ve *Malezya* ya yerleştirmek için İngilizler bunların

[1] *Letter from Sir G. Paddison to the Secretary to Government.* Sahife: 5.

[2] *Government of Madras, Emigration and Immigration Report (1926).* Sahife: 2, 4.

[3] *Ceylan* posta müdürü umumîsi *Ceylan* plantasyonlarında çalışan Hintlilerin aile-
lerine 1926 senesinde gönderdikleri paranın miktarını 2.800.000 rupiye tahmin etmektedir.

(*Administration report of the Control of Indian Immigrants in Ceylan 1926.* Shf. 16)

bu kabil hissiyatlarını hesaba katmağı unutmamışlar ve bu menfa topraklarında bir Hint havası yaratmağı çalışmışlardır. Hazırladıkları göç zümre halinde bir göçtür: içtimaî bağların çözülmemesine gayret olunmuş ve mümkün olduğu kadar deniz aşırı yerlere münzevî fert yerine aynı bir ailenin azaları veya aynı bir köyün ahalisi sevkolunmuştur. *Ceylan* ın veya *Malezya* nın hevea plantasyonlarında, zaten anavatanın toprakları üzerinde biribirilerinden uzakta çalışmıyan köylüler yine bir aradadır. Bu grupmanı, evvelâ, muhacir dercetme usulü, dercedicilerin şahsiyeti ve tâbi oldukları şartlar meydana getirirler. Bugünkü dercedicileri, "kanganileri" İngilizler deniz aşırı yerlere sadece aileleri azalarını sevk etmeğe icbar etmemekle beraber bunları birçok ahkâma tâbi tutmuşlardır. Bu ahkâm muhacir dercedicilere bir aile reisi sıfatını değilse bile hiç olmazsa bir mahallî acenta sıfatını verir. "Kanganinin" doğduğu köyden başka bir köyde muhacir toplamağı hakkı yoktur. Kendisinin evelce şahsen çalışmadığı ve binaenaleyh hiç tanımadığı bir plantasyona "kangani" yeni çalışıcı tedarik edemez. Vazifesi icabı yapacağı her seyahat için kendisine yeni bir resmî ruhsatiye lâzımdır ve bu ruhsatiye her seyahatinde beraberinde götürebileceğı yeni çalışıcı miktarını iyice tahdit etmiştir. Meselâ *Ceylan* a her ruhsatiye başına en çok yirmi yeni kooli götürebilir: binaenaleyh bu mahdut miktarı bulmak için "Kanganinin" uzaklara kadar gitmesine lüzum yoktur; beraberinde alıp götürmek için komşularını kolayca ikna edebilir. Böylece ruhsatiyede mezkûr miktar çabucak azamisini bulur. Böylece muhacir daima dercedicinin bir tanıdığıdır. Göçe iştirak edecek olan küme, zaten göç zamanından pek çok evel teşekkül etmiştir ve grup deniz aşırı yerlerde adeta köyünün cemaatini bulacaktır.

Tesanüt noktai nazarından kazandıklarını muhacirler şahsî serbes-tilerinden kaybetmektedirler. Bu mütevekkil ve sakin kooliler nezdinde "kangani" deniz aşırı yerlerde kabile reisi rolünü oynayacaktır. Bu muhacirler ne kadar ihtimamlı ve dikkatli olurlarsa olsunlar "kangani" dercettiğı bu adamları zamanla yavaş yavaş avucunun içine alacak ve "mirastar" veya köy ağası misillü tazyika başlayacaktır. Halbuki biçare kooliler vatanlarını biraz da bu çeşit tazyiklerden kurtulmak için terketmişlerdi. Zavallılar yağmurdan kaçarken doluya tutulmuşlardır de-

mektir. Bir kere "kangani" kendi gurupunun muhacirlerine daha toplama işine başlamadan faik bir mertebededir: toplayıcı ekseriya toplayıp deniz aşırı bir plantasyona götüreceği çalışıcıların mensup oldukları "kast" tan biraz daha yüksekçe olan kast sınıfından seçilir. Muhacir kamplarında yarı çıplak ve parmaklıklarla çevrilmiş baraka önüne karmakarışık serpilmiş tamuller arasındaki "kanganıyı" kıyafetine bakarak tanımak ve ayırt etmek pek kolaydır: bu zat daima bir iki tanıdığı, ahbabı ile sürüden ayrı oturur, halinde bir serbestî ve nazarlarında sürü efradında görülmeyen bir huzur farkolunur; ekseriya Avrupakârî giyinen yalnız odur; köylü menşeli olan bu "kangani" yavaş yavaş Hintli bir küçük memura has olan bir yüksekten bakma tavrını iktisap eder ve adamlarından lâkaydi ve ekseriya istihfaf ile bahseder! Kendisine itaat olunmadığı, emirleri dinlenilmediği için sinirlendiğine birçok defalar şahit olduk. Plantasyonda, sürüsünün içinde "kanganinin" bir hâkim ve bir hakem rolünü takınması gecikmez. Dekkan köyündeki eşrafın yaptığı gibi, kangani kampta sürüsünü teşkil eden muhacirlerin hususî işlerini kontrole başlar; adi nizaları yatıştırır, borç ihtilâflarını halleder ve dinî imtiyazattan mütevellit anlaşamamazlıkları telife çalışır. Kooliler ücretlerini kangani vasıtasile alırlar. Plantasyon sahibine karşı kangani muhacirlerin borçlarından, muhacirlerle beraber müştereken mes'uldür. Fakat en mühim olan şey "kanganinin" yavaş yavaş tıpkı köy eşrafı gibi adamlarına tefecilik yapmağa kalkışması ve onlara ait paralardan istifadeye koyulmasıdır. Kangani memleketinden hareket eder etmez angaje ettiği adamın cehaletinden ve zâfından istifadeye kalkışır. Plantasyon sahiplerinin, noksanlarını tamamlamak için muhacire verdiği parayı, ekseriya kendisine alıkor: kooliye hareketinden evel verilen yol ve teçhizat parasının hiç olmazsa dörtte birinin hemen kendisine teslim olunması hususunda 1925 senesinde *Ceylan* plantasyon sahipleri tarafından ittihaz olunan karar pek manidar bir karardır. *Ceylan* veya *Malezya* plantasyonlarında koolilerin alacağı ücret miktarını plantasyon sahibi ile kesen ve tesbit eden "kangani" dir; fakat kendisini, adamlarının alacağı ücretten ziyade onların günlük mesailerini üzerinden uhdesine düşecek olan komisyon alâkadar eder. Göçten evel vatanında Hintliye ödünç para veren üzerinde çalıştığı tarlanın sahibi idi. Deniz aşırı

yerlerde bu vazifeyi "kangani" doğrudan doğruya veya vasıta ile yapar; bütün gayesi sürüsü üzerinde müessir bir kontrol imkânı tesisidir. Ekseriya, grupunu teşkil eden adamlara plantör sahibinin veya plantasyon müdürü umurunun ödünç para verebilmesi için, kendisi plantasyon sahibine veya müdürüne para ikraz eder! Şayet kooliler plantasyonda uzun müddet kalırlarsa şeflerinin (kangani demek istiyoruz) pençesine düşmekten kurtulamazlar [1].

Şüphesiz, İngilizler, mhuaciri *Ceylan* da olduğu kadar *Malezya* da da "Kanganinin" pençesinden kurtarmak için birçok tedbirler ittihaz etmişlerdir. Eski *indentured* lerin aksine olarak bugünkü muhacirler sevk edildikleri plantasyonda bir aydan fazla kalmak mecburiyetinde değildirler ve *Malezya* da müstemleke idaresinin ve *Ceylan* da plantasyon sahibinin kooliye verdiği yol masrafını, bilâhare "kangani" ye ödemek mecburiyeti olmadığı gibi çalışma cürmü için hapis cezası da yoktur; 1922 deki muhaceret kanunlarındanberi de (Emigration Act) muhacirler Hindistandan hareketlerinden evel yaptıkları borçların kâffesinden tebriye edilmişlerdir. Fakat umumiyetle deniz aşırı yerlerde, koolinin, şayet bulunduğu plantasyonda çok kalırsa zümersine ister istemez merbut ve bağlı kalacağı ve bu yüzden de grup âmirinin "kangani" oyuncağı derecesine ineceği inkâr götürmez hakikatlerdendir.

Şayet plantasyon değiştirirse koolinin bunu bütün kümesile ve "kangani" nin kararile yapması mutattır. Sadece anavatana iade ferdi olur. Hareketniden evel vatanında esaret halinde olan Hintli ihtiyarî menfasında da biraz sonra tekrar esarete düşer. Menfasında da, kendini, kapalı bir grup içinde ve kendisinden her hususta istifadeyi suiistimal derecesine vardırان bir şefin elinde bulunur. Kooli grup içinde kaybolmuş daima meçhul kalmağa mahkûm bir cüzüdü. Filvaki Hintlinin deniz aşırı mahallerde maddî şartları değişmiştir: fakat bu zavallının içtimaî yaşayış şartı hareketinden evel vatanında ne ise deniz aşırı yerlerde de yine odur.

Zihniyet ayniyeti. — Muhacirin çalışması müstesna, hayat tarzı,

[1] *Ceylan* a olan Hint muhaceretini kontrole memur olan zat çalışıcıların ne dereceye kadar borçlandıklarını tesbit imkânsızdır; fakat maraz mevcuttur ve dairei sirayeti vasidir demektedir (evelce zikrolunan eser. Sahife 7).

düzeni aynı kalmıştır. Kadınlar pirniçliklerde olduğu kadar çoktur: bunlar plantasyon ahalisi içinde, muhacir olarak gelinen bir yer için istisnâî bir nisbet denecek kadar yüksek bir nisbet irae ederler. Dinî hayat, Dekkanın büyük mabetlerinden ve ziyaretgâh merkezlerinden pek uzak olmakla beraber büyük bir tebeddüle maruz kalmadan devam etmektedir; ailevî hayat dahi anavatanda olduğu gibi güzeran eder: her mühim plantasyonun, tamullerin âdet olduğu üzere ellerile yaptıkları küçük bir mabedi vardır; vatanındaki aynı çalgı burada da devam eder; Dekkandaki aynı merasim plantasyonlarda da - belki biraz daha sade bir şekilde - icra olunur. Kıyafetler değişmemiştir. Gıda Hindistandaki gıdanın aynıdır ve ekseriya koolileri takiben Hindistandan ithal olunur. *Straits Settlements* larda plantasyon kamplarının methalinde ekseriya Hintlilerin işlettikleri ve koolilerin Hindistanda giydikleri ve yedikleri her şeyi bulabilecekleri dükkânlar vardır. Yine orada basit barakacıklar içinde birçok zait, fakat Hintlinin ayrılığına zorlukla dayanabileceği şeyler satılır: ancak anavatanda bulabileceği tatlılar, Hintlinin nefesini tatir için çiğnemesini pek çok sevdiği ve yaprak halinde sarılmış ve beyaz, koyu kırmızı toza bulanmış ve çiğniyenlerin dişlerini kan rengine bulayan betel, ucuz tütün, Hintlinin kendi köyünde de zaten cebindeki paranın bir kısmını çeken toddi ve arak gibi içkiler. Lüks eşyalar, kadınlar için kırmızı kumaşlar, bilhassa el ve ayak bileklerini süsleyen gümüşlü bilezikler. Tamullerin burun deliklerine soktukları yaldızlı plâkalar. Küpeler ve bayram günlerinde erkeklerin bile boyunlarına geçirdikleri cam gerdanlıklar gibi zinet eşyaları da yine bu barakaların methallerinde satılır. Bu küçük barakalarda, plantasyon adamlarının Hindistanda elleri altında bulabileceklerinin aynı olmak üzere her lüzumlu ve zait eşya mevcuttur. Binaenaleyh deniz aşırı plantasyonlarda tamul köylüleri tamamen ecnebi tesirlerinden azade yaşamaktadırlar: bu muhacirler ile Seylânlılar veya Malezyalılar arasında hiçbir münasebet ve hatta bir memlekette uzun müddet oturmanın zarurî kıldığı yarenlik yoktur. Muhtelit izdivaçlar pek nadirdir. Müşterek iş görme istisna teşkil eder. Dinî veya ahlâkî sahada mütekabil tesirler elyevm hemen hemen hiçtir. Tamul, Hindistan âdetlerini olduğu gibi muhafaza etmiştir. Memleketlerindeki köleliklerinden kaç-

mışlar ve fakat bir diğerine düşmüşlerdir. Örf değiştirmeden memleket, iş değiştirmişlerdir. Bu muhacirlere anavatanlarındaki köklerinden sökülmüş kimseler (déraciné) diyemeyeceğiz. Bunlar olsa olsa sadece kökleriyle beraber diğer bir toprağa nakledilmiş unsurlardır. Deniz aşırı gidenler bazan Hint dekorunun uyandırdığı memleket, sıra hastalığı (nostalgie) tazyikile ve ancak zarurî olarak terkettikleri köylerini görmek için birkaç sene içinde vatanlarına dönerler. Hintliler plantasyonu ancak pirinçliklerine avdet için terkederler. Kooliler Okyanuslar aşmışlardır. Ve fakat hiçbir ihtiras ateşile yanmamışlar ve istihfaf edilen kastlarının fevkine yükselmek ümit ve arzusunu duymamışlar ve işledikleri topraklarının bir karış ötesine bir nazar atfetmeği hatırlarına bile getirmemişlerdir. Göçleri bir ittisa değil sadece bir topraktan diğerine nakildir (transplantation). Bu noktai nazardan kooliler muhacereti meselâ Çinlilerin muhaceretile bir tezadı tam teşkil eder: Çinli çalışıcı, ancak zengin olmak ve pek çabuk bir tüccar veya plantasyoncu derecesine irişmek için vatan değiştirir; Hintli sadece açlıktan ölmek için muhacir olur.

NETİCE

Binaenaleyh *Ceylan* ve *Malezya* nın pek dar mahreçlerine munhasir kalmış olan göç, deniz aşırı yerlere, zihniyetleri, eski *indentured* lerden farkı olmıyan mütevekkil sefiller zümresi göndermektedir. Muhaceret tanzim ve ıslah olunmuştur, muhacirin maddî vaziyeti iyiliğe yüz tutmuştur; fakat koolinin daha iyi olmak istemek veya para kazanıp daha müreffeh bir hayata kavuşmak hususlarındaki ihtirası artmamış ve hayatının ufku genişlememiştir. Belki kooli hayat düzeni (*condition de vie*) cihetinden artık bir esaret halinde değildir; fakat zihniyeti bir kölelik zihniyeti olarak kalmıştır.

Halbuki bu sefil kooliler göççü namzetlerini en çok veren Hintli kategorisini teşkil ederler. Göç bunların kısmı azamı için bir zarurettir. Hindistanın Cenup köylülerinin birçoğunun, velev fena bir mahsul, *rekolte* neticesinde baş gösteren yiyecek fıktanından, velev evelce ekme parasını çıkarabildikleri küçük ev ve el tezgââhlarının batmasından,

veya eşrafın elinde tahammül olunmaz bir esaret veyahut ta saydığımız bütün bu sebeplerin hepsi yüzünden açlıktan ölmek veya doğdukaları topraktan kaçmaktan başka müracaat edecek çareleri yoktur. *Ceylan* ve *Malezya* müstesna olmak üzere muhacire muhtaç olan memleketlerin kısmı azamı bu biçarelere yani Hintlilere kapılarını kapamak için bunların fıkıralığını ve mecalsizliğini ve memlekete, ergeç, hükûmetin yardım etmeğe mecbur kalacağı muhtaç ve sefillerin gelmesinin arzettiği tehlikeyi ve bilhassa sayısız muhacirin Hindistandaki kıtlığa karşı kendisine muhacir almağı mutad edinen memleketlerde bir melce arayabileceğini ileri sürmektedirler. Maamafih muhaceretin tahdidi sefil ve muhtaç sınıf arasında şiddetli hiçbir kin ve garaz uyandırmamaktadır. Ana topraklarında bile "mirastar" larının gayri meşru hareketlerine karşı kıyamdan âciz olan bu sınıf uzaktaki hükûmetler tarafından aleyhlerine ittihaz olunan tahdidî tedbirlere karşı isyan edebilmek kabiliyetinden elbete daha ziyade mahrumdurlar. Dominyonlarda renklilerin muhaceretini tahdit için tatbik olunan kanunlara karşı yapılan protestolar bunların eseri değildir. Bu protestolar, biraz yukarda gördüğümüz gibi ya kısmı azamı tüccar olan eski muhacirlerden veya bilhassa meselede şahsî hiçbir alâkaları olmamakla beraber emperial serbestî, millî vahdet ve etnik müsavat namına tahdidatın ilgasını talep eden politikacı veya münevverler zümresinden yükselmektedir.

Göç hakkını talep edenlerle göçten istifade edebileceklerin birçoğu arasında elyevm hemen hemen hiçbir bağ yoktur. Noktai nazarlar aynı değildir: muhacerete hak talep edenler münakaşalarında bunun iktisadî zaruretini kael bile almamakta ve iktisadî bir zaruret yüzünden doğdukları toprakları terketmeğe mecbur kalanlar ise bu haklarını talep etmeği akıllarına bile getirmemektedirler. Sefalet büyük bir köylü kütlesini pençesi altına almaktadır; halbuki memlekette bu vaziyetten doğan siyasî mes'ele ve münakaşa sadece pek küçük bir güzideler "élite" sınıfını vecde getirmektedir. Bu güzidelerin protestoları, Domnyonları, ancak bu göç mes'elesi hakkında bu münevverlerle muhacerete namzet olanların ekseriyeti arasında bir yaklaşıma olduğu ve sefiller kütlesinin de mes'elenin siyasî cephesile alâkadar olmağa başladığı ve denizler aşırı diyarlarda sadece bir lokma ekmek için değil de hayat düzenini ve mevkii içtimaisini

yükseltmeği arzu ettiği gün endişeye sevk edebilir. Mes'elenin diğer bir Asya memleketinde, Japonyada iktisap ettiği ehemmiyet düşünülecek olursa [1] Hindistandaki mes'elenin de buna inzımanı takdirinde renkli akvamin muhaceretinden mütevellit mes'elenin beynelmilel nasıl bir ehemmiyet kesp edebileceğini tasavvur kolaydır. Nüfusu Hindistan nüfusundan beş defa az olan Japonya adalarında Japonların muhaceretine karşı gösterilen tahdidattan mütevellit mes'elelerin bu derece vehamet arzemesi, Şimalî Amerikadaki takayyüdatın, öyle Hindistanda olduğu gibi ufak bir zümrenin değil, bütün Japonya ahalisinin nefretini celbetmiş olmasındandır. Japonyada göçten istifade edecek muhtaçların kendileri de, bu tahdidi, sadece serbestilerini bağlayan bir engel gibi değil aynı zamanda izzeti nefislerine ve millî mevcudiyetlerine karşı savrulan bir tahkir gibi telâkki etmişlerdir.

Hindistan nüfusunun çokluğu ve köyler ahalisinin harikulâde olan sefaleti bu göç mes'elesini beynelmilel mühim neticeler doğurabilecek bir ihtilâf şekline sokabilir. Elyevm bu mes'ele sadece ciddicedir. Hindistanda, diğer birçok mes'elelerde olduğu gibi bu mes'eledede de efkârı umumiyenin gösterdiği zâf eseri, bünyesinin (yani efkârı umumiyenin bünyesinin) bir neticesidir. Bu efkârı umumiye daha Hint kütlesinin hislerini temsil edemeyecek kadar genç ve mahduttur; Hindistanın marazlarını siyasî cihetten münakaşa edenler ile bu marazlara maruz kalanlar aynı bir muhitten yetişmemekte ve aynı noktai nazar etrafında ahzı mevki etmemektedirler. Zaten muhaceret mes'elesi, bu efkârı umumiyenin sahasını ve rüyet ufkunu genişletici mes'elelerden biri olduğu gibi aynı zamanda da halkı politikacıların istek ve dileklerini yavaş yavaş anlamağa, kavramağa sevk edebilecek olan *concrète* mes'elelerden biridir.

Etienne Dennery

Türkçeye çeviren: *A. Macit*

Annales de Géographie 15 temmuz 1928; Shf. 328 - 353.

[1] Fakülte Mecmuasının 5 numaralı (Cilt VIII) ve eylül 1932 tarihli nüshasındaki "Japonyada nüfus fazlalığı" adlı makaleme müracaat.